Pedagogická fakulta
Faculty of Education
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Význam ilustrace při adaptaci dítěte v mateřské škole

Vypracovala: BcA. Kristýna Rubriciusová

Vedoucí práce: Mgr. Eva Svobodová

České Budějovice 2024

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracovala samostatně a veškeré citace jsou uvedeny v citaci. Všechny použité materiály a zdroje uvádím v seznamu použité literatury.

V Českých Budějovicích dne 30.6. 2024 Kristýna Rubriciusová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto formou poděkovala v první řadě své vedoucí práce Mgr. Evě Svobodové za její odborné vedení, nesmírnou ochotu, optimismus, cenné rady a vždy obětavý a laskavý přístup. Dále děkuji mé šikovné a nadané autorce Veronice Hříbalové, bez které by nemohla vzniknout naše společná knížka. V neposlední řadě bych ráda poděkovala svým skvělým rodičům za jejich podporu a celoživotní dávku trpělivosti.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce zkoumá vliv a význam ilustrací v moderních dětských knihách a jejich využití ve školní praxi. Teoretická část se zaměřuje na roli ilustrace při adaptaci předškolních dětí do mateřské školy, analyzuje jejich soulad s Rámcovým vzdělávacím programem a představuje významné české ilustrátory. Praktická část testuje aktivity založené na autorské knize, která pomáhá dětem adaptovat se do mateřské školy. Cílem práce je zhodnotit účinnost aktivit podporujících adaptaci dítěte do mateřské školy a získat komplexní pohled na využití knih a ilustrací jak ve školním, tak v domácím prostředí.

Klíčová slova

Autorská ilustrace, adaptace dítěte předškolního věku, rozvoj kompetencí, význam ilustrace, čeští ilustrátoři

ABSTRACT

This bachelor's thesis examines the influence and significance of illustrations in modern children's books and their use in school practice. The theoretical part focuses on the role of illustration in the adaptation of preschool children to kindergarten, analyzes their compliance with the Framework Education Program and presents important Czech illustrators. The practical part tests activities based on an author's book that helps children adapt to kindergarten. The aim of the work is to evaluate the effectiveness of activities supporting the adaptation of the child to kindergarten and to obtain a comprehensive view of the use of books and illustrations both in the school and home environment.

Keywords

Original illustration, preschool child adaptation, competency development, illustration significance, Czech illustrators

Obsah

ÚVOD **6**

TEORETICKÁ ČÁST **7**

1 ADAPTACE DÍTĚTE **8**

1.1 Role rodiny 8

1.2 Pasivní a aktivní separace 9

1.3 Emocionální podpora v procesu adaptace 10

1.4 Socializace dítěte v mateřské škole 10

1.5 Role mateřské školy 10

1.6 Proces adaptace 11

2 ILUSTRACE DEFINICE **12**

3 VÝTVARNÉ TECHNIKY A MATERIÁLY **15**

3.1 Kresba 15

3.1.1 Tužka 15

3.1.2 Pastelka 15

3.1.3 Pastel 16

3.1.4 Perokresba 16

3.2 Malba 16

3.2.1 Akvarel 17

3.2.2 Tempera 17

3.2.3 Akryl 17

3.2.4 Tisk 18

3.2.5 Digitální média 18

4 ČEŠTÍ ILUSTRÁTOŘI **20**

4.1 Josef Čapek 20

4.2 Josef Lada 20

4.3 Ondřej Sekora 21

4.4 Jiří Trnka 22

4.5 Zdeněk Miler 23

4.6 Helena Zmatlíková 24

4.7 Daisy Mrázková 24

4.8 Adolf Born ... 25
4.9 Zdeněk Smetana ... 26
4.10 Květa Pacovská ... 27
4.11 Radek Pilař ... 28
4.12 Petr Horáček ... 29
PRAKTICKÁ ČÁST ... 31
5 ILUSTRACE AUTORSKÉHO PŘÍBĚHU ... 32
6 REALIZACE KNIŽNÍHO PROJEKTU – DOKONČOVACÍ FÁZE ... 35
7 CÍLE KNIHY – PODPORA ADAPTACE DÍTĚTE A KOGNITIVNÍHO VÝVOJE ... 37
8 PRÁCE S KNIHOU – PLÁNOVÁNÍ ... 39
8.1.1 Plánování (dva týdny) ... 39
8.1.2 Plánování (tři dny) ... 47
9 PRÁCE S KNIHOU – UVEDENÍ DO PRAXE ... 52
9.1 Uvedení do praxe – Kaštanová třída ... 52
9.2 Uvedení do praxe – Zuzanka – Dívka s odlišným mateřským jazykem ... 58
9.3 Uvedení do praxe – Nelinka ... 59
10 SPOLUPRÁCE S RODIČI ... 61
10.1 Spolupráce s rodiči – Zuzanka ... 61
10.2 Spolupráce s rodiči – Nelinka ... 61
11 VYHODNOCENÍ ... 62
12 ZÁVĚR ... 64
Seznam použitých zdrojů ... 66
Seznam použitých příloh

ÚVOD

Tato bakalářská práce se věnuje vlivu a důležitosti ilustrace v moderních dětských knihách a jejího praktického využití ve školní praxi. Teoretická část práce se hlouběji zabývá analýzou ilustrace, která slouží k podpoře úspěšné adaptace předškolního dítěte do prostředí mateřské školy a rozvoji kompetencí. V práci je sledována souladnost s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Zahrnuje také zkoumání uměleckého vývoje v oblasti ilustrací, využití různých uměleckých materiálů a experimentů v procesu tvorby ilustrací. Konec teoretické části seznamuje s významnými českými ilustrátory.

Praktická část se zaměřuje na aplikaci získaných poznatků v reálném prostředí mateřské školy. Zde jsou vytvořené aktivity vycházející z autorské knihy, která se zaměřuje a klade si za cíl adaptovat dítě do mateřské školy. Zahrnuté aktivity jsou ověřovány a testovány s dětmi. Důležitou součástí praktické části je i reflexe těchto aktivit.

Cílem práce je vypracovat a následně zhodnotit účinnost aktivit vycházejících z autorské knihy při podpoře adaptace dítěte do prostředí mateřské školy. Tento výzkum se zaměřuje nejen na prostředí mateřské školy, ale i na spolupráci s rodiči.

TEORETICKÁ ČÁST

Následující kapitoly teoretické části této práce se detailně zabývají procesem adaptace dítěte do prostředí mateřské školy a faktory, ovlivňující tento proces. Ústředním bodem je kniha, která hraje zásadní roli ve vývoji dítěte.

Další část práce se zaměřuje na definici a analýzu ilustrace jako prvku dětské knihy. Zahrnuje historický kontext ilustrace, její cíle a kompetence, který může u dítěte rozvíjet. Ilustrace je zde představena nejen z pohledu jejího estetického přínosu, ale také jako nástroj pro experimentování a umělecké vyjádření. V práci je rovněž zahrnuto zkoumání nejčastěji používaných technik a materiálů při tvorbě.

V neposlední řadě se práce věnuje významným českým ilustrátorům, jejichž tvorba významně ovlivnila a nadále ovlivňuje oblast dětské literatury. Tato část poskytuje čtenářům přehled o jejich přínosech a inovacích, které obohatily umělecký a pedagogický potenciál dětských knih.

1 ADAPTACE DÍTĚTE

Adaptace předškolního dítěte do nového prostředí mateřské školy představuje důležitý milník jak pro samotné dítě, tak i pro jeho rodinu. Tento proces je spojen s řadou výzev a otázek. Ty vyžadují pečlivou pozornost a přípravu ze strany pedagogů i rodičů. Přechod z domácího prostředí do kolektivního zařízení jako je mateřská škola, je pro mnoho dětí prvním významným krokem. Nicméně adaptace do nového, a především cizího prostředí může být pro dítě i jeho blízké velkou výzvou.

1.1 Role rodiny

Podle Vágnerové (2012) hraje rodina při procesu adaptace dítěte zásadní roli. Je klíčová pro jeho emocionální, sociální a kognitivní vývoj. Významně ovlivňuje jeho psychický růst. Poskytuje mu emoční podporu a bezpečí. Učí ho sociálním normám a dovednostem, podporuje jeho učení a rozvoj. Rodina také pomáhá dítěti budovat jeho identitu a sebepojetí, což má vliv na jeho sebevědomí a sebeúctu. Jednotliví členové rodiny se vzájemně ovlivňují ve svém chování, což může dítěti poskytovat zkušenosti. Ty formují jeho chápání světa a reakce na situace. Dítě se naučí reakcím a postojům rodičů a tyto vzorce chování dále aplikuje. Rodina je také zdrojem emocionální podpory, jistoty a lásky. Je důležité si uvědomit, jaký vliv má chování rodičů na dítě. Jak uvádí Opravilová (2016, str. 179): „sociální život dítěte začíná doma.“ Mezi nejdůležitější postavy v životě dítěte patří rodiče, především matka. Pro předškolní dítě je matka nejen primárním poskytovatelem péče a lásky, ale také klíčovou postavou v jeho životě. Matka je pro dítě symbolem bezpečí, jistoty a emocionální stability. Její přítomnost a péče vytvářejí pro dítě základní pocit bezpečí.

Proces separace, odpoutávání od matky probíhá postupně a zásadně ovlivňuje budoucí mezilidské vztahy dítěte. Správná separace dítěti dodá jistoty, že matka bude opět po čase dostupná. Je dobré tento proces neuspěchat a podpořit dítě v přijetí dočasného odloučení od matky. Kvalita této primární vazby vytváří základ pro pochopení a utváření dalších vztahů, a proto by měl být i samotný proces pro dítě příjemný říká Vágnerová (2012).

1.2 Pasivní a aktivní separace

Pasivní a aktivní separace představují dva způsoby, jak se dítě postupně odděluje od matky. V případě aktivní separace je dítě samo iniciátorem tohoto procesu. Pomalu se vzdaluje od matky, objevuje prostředí ale s vědomím, že se k ní může kdykoli vrátit, pokud to bude potřebovat. Dítě je samo iniciátorem tohoto procesu. Na druhou stranu pasivní separace se odehrává, když dítě je odděleno od matky někým jiným a nemá nad tím kontrolu. Děti ve věku do tří let často reagují na nechtěné oddělení protestem v podobě vzteku, křiku nebo breku. Aktivně se snaží přivolat matku zpět. Jsou postaveny do nové situace, v níž se mohou cítit ohroženy. Odpoutání od matky je podle Vágnerové (2012) v dětském vývoji důležitým mezníkem, avšak může proběhnout úspěšně pouze v případě, že dítě mělo možnost vytvořit si stabilní a spolehlivou citovou vazbu.

Prvním úkolem, které dítě musí zvládnout po dobu pobytu v mateřské škole, je ovládnutí svých emocí. Je důležité, aby se dítě dokázalo vyrovnat s oddělením od rodičů. Mateřská škola je první instituce, kterou navštíví a kde získá sociální zkušenosti. Prostředí mateřské školy není tak intimní jako domácí prostředí, což vyžaduje, aby si dítě vybudovalo pocit jistoty a bezpečí. Adaptace na školní prostředí je individuální a vyžaduje určitou zralost a připravenost.

Dále Vágnerová (2012) upozorňuje, že pro určité děti může být adaptace emocionálně náročná a vyžaduje trpělivost a podporu ze strany dospělých. Proces adaptace dítěte do nového prostředí mateřské školy je podstatně ovlivněn vývojem motivačně – emoční složky. Změny v emočním prožívání a schopnosti regulace emocí jsou zásadní. Změny rolí, mezilidských vztahů a převažujících způsobů chování jsou značně ovlivněny sociokulturními faktory. Tento proces, známý jako socializace, hraje roli v adaptaci dítěte na nové prostředí. Zahrnuje interakci s ostatními lidmi, kteří mu poskytují zkušenosti a formují jeho chování. Dítě, jež doposud trávilo většinu času s matkou a zvyklo si na tuto roli, nyní vstupuje do nového prostředí. Setkává se s novou autoritou (paní učitelkou), která mu bude průvodcem v nadcházejícím období. Dítě se postupně učí rozpoznávat a vyjadřovat své vlastní emoce, což je základem pro úspěšnou adaptaci a rozvoj jeho sociálních dovedností.

1.3 Emocionální podpora v procesu adaptace

Strach u dětí je prvkem jejich psychického vývoje. Tento emocionální stav je podle Vágnerové (2012) úzce spojen s rozvojem jejich kognitivních funkcí. Především menší děti mohou reagovat na nové situace a objekty vytvářením negativních představ, což jim umožňuje předvídat možné nebezpečí. Strach je často doprovázen pocitem nejistoty, zejména vůči novým a neznámým věcem. U některých dětí se může objevit i strach z opuštění matkou. Práce se strachem vyžaduje porozumění těmto emocionálním projevům. Poskytování podpory a jistoty vede děti k pocitu bezpečí. Podle Hermana (2008) opakovaná zkušenost spolehnutí se na blízkého člověka formuje stabilní základ osobnosti a rozvoj důvěry v sebe a svět.

1.4 Socializace dítěte v mateřské škole

Socializace dítěte v mateřské škole je dalším důležitým prvkem jeho vývoje. Vedení k samostatnosti a navazování nových přátelství jsou důležité pro jeho schopnost komunikovat a získávat základní dovednosti pro další navazování vztahů. Tento proces není pouze otázkou zkušeností, ale také emocionální zralosti a vyrovnanosti. V mateřské škole se děti setkávají se širokou škálou sociálních interakcí. Podle Vágnerové (2012) jim společný čas strávený s vrstevníky a pedagogy umožňuje rozvoj komunikačních dovedností a schopností spolupráce. Opravilová (2016) uvádí, že při oboustranných interakcích děti imitují jedno druhé. Vyhledávají příležitosti pro komunikaci, hru vedle vrstevníka anebo projevují zájem o hru kolektivního charakteru. Vrstevník je pro dítě atraktivní. Během této fáze se děti postupně učí připravovat na život ve společnosti a vyvíjejí svou osobnost prostřednictvím interakce s okolím. Učí se koexistovat s velkým počtem dětí a uznávat autoritu učitelky.

1.5 Role mateřské školy

Mateřská škola představuje pro děti vstup do světa vzdělávání a sociální interakce mimo domov a rodinu. Vágnerová (2012) mluví o mateřské škole jako o místě, kde se začínají budovat základy pro sociální dovednosti a sebeuvědomění. Rozdíl mezi domácím prostředím a školním prostředím vyžaduje od dětí schopnost přizpůsobit se novým situacím a navázat nové vztahy. Adaptace na mateřskou školu je individuální proces, který vyžaduje od dětí určitou míru emocionální zralosti a připravenosti. Děti se zde učí

respektovat autoritu učitelů, učitelek a dodržovat nová pravidla a rutiny. Každý den přináší nové výzvy a možnosti pro rozvoj. Opravilová (2016) přikládá mateřské škole velkou důležitost, především v jejím nenahraditelném postavení jako zařízení, které si klade za cíl doplňovat výchovu přejatou z rodinného zázemí. Mateřská škola má za úkol poskytovat dětem stimulující prostředí pro jejich komplexní rozvoj. Učitelé hrají roli v podpoře tohoto procesu, poskytují dětem bezpečné prostředí, podporují je v procesu adaptace a učení se novým dovednostem.

1.6 Proces adaptace

Kopřiva (2008) uvádí, že v procesu adaptace je důležité respektovat a podporovat děti. Partnerský přístup dospělých je nepostradatelným krokem k rozvoji dítěte a jeho kompetencí. Respekt je základním kamenem budování vztahu mezi lidmi. V procesu adaptace je především důležité nastavit správné kroky pro klidné a příjemné zařazení dítěte do mateřské školy. Každé dítě má jinou úroveň reaktivity a může na nové prostředí reagovat různými způsoby. Nastavení správných kroků pro adaptaci dítěte vyžaduje pečlivé plánování a koordinaci mezi rodiči a pedagogy. Každé dítě má své individuální potřeby. Jinak zvládá stresové situace. Je proto důležité vytvořit pro něj bezpečné prostředí a postupně ho začleňovat, aby si zvyklo na odloučení od rodičů. Klíčové je také komunikovat s rodiči, zapojovat je do procesu adaptace jejich dítěte a být jim k dispozici v případě jejich obav a otázek. Pravidelný dialog s rodiči je nezbytný. Správné nastavení těchto kroků pomůže zajistit, že adaptace dítěte do mateřské školy bude co nejpříjemnější a nejklidnější.

2 ILUSTRACE DEFINICE

Ilustrace je vizuálním ztvárněním. Doplňuje nebo objasňuje obsah textu. Může být realizována různými formami, jako je kresba, malba, fotografie nebo jiné vizuální prvky. Nejstarší ilustrované knihy používaly techniku dřevorytu, kterou později nahradila a doplnila rytina či lept. V moderních knihách se stále častěji objevují také fotografie, koláže a ilustrace vytvořené pomocí grafických programů. Ty jsou pro svoji variabilitu a podnětnost k experimentu stále používanější.

Historie ilustrovaných knih sahá až do starověku, kdy byly texty doprovázeny nástěnnými malbami v Egyptě a Řecku. Nejčastěji zobrazovaly náboženská témata a mytologické příběhy. Mezi průkopníky světové ilustrace patří významná jména jako Albrecht Dürer, německý malíř a grafik, který se proslavil svými mědiryty, lepty a dřevořezy. K dalším významným osobnostem patří Gustave Doré, Édouard Manet a Eugène Delacroix.

V kontextu české ilustrace je nezbytné zmínit Václava Hollara, který ilustroval Ezopovy bajky, Josefa Mánesa, autora ilustrací k Rukopisu zelenohorskému, a Mikoláše Alše, který proslul ilustracemi ke Starým pověstem českým. Tito umělci významně přispěli k rozvoji a popularizaci ilustrace v českých zemích.

Stehlíková (1984) uvádí, že ilustrace pro děti jsou úzce propojeny s dětskými knihami a spolu s literárním textem se podílejí na výchově mladé generace, přičemž řeší různé úkoly v závislosti na povaze textu. Hlavním cílem ilustrace je vysvětlit, ozvláštnit nebo zkrášlit text v různých typech médií, jako jsou knihy, časopisy či reklamy. Ilustrace slouží k několika účelům. Předně ilustrace napomáhá čtenářům lépe porozumět textu tím, že vizualizuje informace. Ty mohou být složité nebo abstraktní. Kvalitní a promyšlená ilustrace dokáže vyvolat emoce a nápady, které text nemusí vždy zachytit. Ilustrace zvyšuje vizuální atraktivitu textu, což může čtenáře více zaujmout a podpořit jejich zájem. Díky ilustracím je možné lépe a efektivněji předat složité myšlenky a koncepty, což obohacuje celkové vnímání obsahu. Ilustrace tedy nejen doplňuje text, ale často jej i přesahuje, když přináší nové perspektivy a hlubší porozumění ve sdělené zprávě.

Holešovský (1977) uvádí, že ilustrace v dětských knihách představuje první kontakt dítěte s výtvarným uměním. I v době nových komunikačních prostředků a užitého umění

má ilustrace pro děti své nezastupitelné místo. Počiny dětských ilustrátorů ukazují na boj mezi konzervativností a novátorstvím, mezi hledáním nových uměleckých výrazů a tendencí k povrchnosti, mezi uměleckými a pedagogicko-výchovnými hledisky. Dětské ilustrace plní různé úkoly v závislosti na povaze literárního textu a procházejí proměnami. Odrážejí dobové názory a nároky. Existuje mnoho spojení mezi literárními a výtvarnými tendencemi jednotlivých vývojových etap.

Moderní dětské knihy často vznikají na impuls vydavatelů, kteří se snaží o rozmanitost z hlediska tematiky, žánrovosti a cíleně uspokojují nároky a tužby dětí všech věkových kategorií.

Ilustrace pro děti musí plnit základní funkce, jako je vliv na psychické procesy a kvality, rozvoj poznání, uvedení dítěte do světa výtvarného umění a obohacení jeho prožitků. Ilustrace mohou mít také terapeutický účinek, ovlivňují city a mohou být hodnotné samy o sobě. Holešovský (1977) souhlasí se Słońskou, která zdůrazňuje, že poutavost ilustrace je nezbytná pro dosažení výchovně vzdělávacích cílů. Ilustrace by měla poskytovat libost, uvolnění a obohacovat život dítěte, což je hodnotou samo o sobě. Podle Stehlíkové (1984) nejsou knihy pouze dílem spisovatele a ilustrátora, ale také výsledkem práce nakladatelství a širší ediční politiky, která reflektuje společenské požadavky a poptávky.

Ilustrace může sloužit ilustrátorovi jako prostředek k navázání citového vztahu s čtenářem. Umělec má široké pole možností, s čím může při své tvorbě experimentovat, a může dosáhnout různých efektů. Nejenže má autor volné ruce při výběru techniky a materiálů, ale každá z technik má svůj vlastní jazyk, působivost a charakter. Autor také může cíleně pracovat s barevností, kompozicí a perspektivou. Ilustrace tak může získat nádech a hloubku. Může využít konkrétnost pro podporu situace nebo nechat abstraktně vyjádřit dění v textu, což poté závisí na interpretaci čtenáře. Holešovský (1977) přejímá názory Szumana, podle kterého se obyčejný obrázek stává skutečnou ilustrací teprve při čtení. Ilustrace totiž nabývá významu a hodnoty až ve spojení s textem, který čtenář vnímá. Každý člověk vnímá ilustraci jinak, protože si z ní vybírá jinak důležité informace. Význam a interpretace ilustrace se tak liší podle konkrétního čtenáře a souvislosti v textu, se kterým je ilustrace spojena. Tento proces činí z ilustrace dynamický prvek, který obohacuje čtenářovu fantazii a porozumění příběhu. Ilustrace zohledňuje čtenářovu aktivní účast, umožňující dokončit tvůrčí proces vlastním

přístupem. Tradiční způsob detailního zobrazení scény dnes téměř neexistuje. Pokud ano, překračuje rámec doslovného motivu. Ilustrátor počítá s tím, že čtenář hledá v ilustraci pokračování svých prožitků z textu a nalézá je ve spojení díla s vlastním tvořivým přínosem.

Holešovský (1977) upozorňuje, že Ignacy Witz ve svých ilustracích pro děti zdůrazňuje experiment a hledání jako základní kvalitu. Tato zásada platí i pro dětské ilustrace. Ty mají bavit, poučovat, plnit estetickou funkci, ale také být kvalitním pedagogickým produktem. Ilustrace není pouhým doplněním textu, ale rovnocennou součástí knihy. Ilustrátor by měl mít jasnou představu o dítěti, jeho věku, prostředí a situaci, ve které se nachází. Vnímat zprostředkující úlohu mezi dítětem a uměním, řešit konflikt mezi vlastní fantazií a fantazií dítěte, aby podporoval tvořivý rozvoj dětské představivosti. Umění pro děti má přinášet radost, optimismus a zároveň podporovat morální i sociální rozvoj. Ilustrace jsou klíčovou součástí této tvorby. Původně sloužily k věcnému učení a mravní výchově. Dnes jsou také důležitým uměleckým prvkem. Jejich účelem je přiblížit dítěti výtvarné umění, ukázat hodnotu ilustrace a grafického designu.

Podle Holešovského (1977) je jednota prožitku z textu a ilustrace klíčová. Otázkou zůstává, zda je důležitější tato jednota, nebo úkol svěřený dětskému čtenáři, aby propojil dvě odlišné roviny vnímání. Tento proces podporuje umělecké vnímání a udržuje dětskou pozornost a zájem. Dětská záliba v ilustracích úzce souvisí s jejich schopností si prožitek zapamatovat, což závisí na mnoha faktorech, jako je téma ilustrace, věk dítěte, jeho příprava na vnímání ilustrací, úroveň umělecké výchovy, emocionální stav při vnímání a četnost opakovaných setkání s ilustrací.

Experiment s ilustracemi pro děti má podobný význam jako experiment s literárním textem pro děti. Ilustrace mají zdůrazňovat umělecké, mravní a společenské hodnoty, přičemž vyvážená hodnota ilustrace a literárního díla je spíše výjimkou říká Holešovský (1977).

3 VÝTVARNÉ TECHNIKY A MATERIÁLY

Ilustrace pro děti je specifický žánr, který vyžaduje nejen výtvarnou zručnost, ale také schopnost porozumět dětskému světu a přenést ho do vizuální podoby. K tvorbě dětských ilustrací se často využívají různé umělecké techniky. Umožňují vytvořit barevné a přitažlivé obrázky, jež mají za úkol zaujmout mladé čtenáře.

3.1 Kresba

3.1.1 Tužka

Podle Smitha (2013) je tužka jednou z nejoblíbenějších technik pro tvorbu ilustrací. Ta patří mezi základní a nejrozšířenější formy výtvarného vyjádření. Kresba tužkou je umělecká metoda, která využívá tužky vyrobené z grafitu k vytváření obrazů na papíře pomocí kreslení linek, tónování a detailů. Umožňuje rychle a snadno zachytit vizuální poznámky, myšlenky, atmosféru a umožňuje umělcům maximální kontrolu nad linií. Technika kresby čar tužkou je charakterizována stabilitou a zároveň možností opravovat a mazat, což umožňuje výtvarníkovi maximální kontrolu nad linií. Linka může být měkká či ostrá, což umožňuje různé výrazové možnosti a jemné změny.

3.1.2 Pastelka

Pastelka je výtvarná technika, která využívá pastelových tyčinek jako kreslicího nástroje. Tato technika umožňuje umělcům vytvářet bohaté a intenzivní barvy s různými texturami a stíny. Pastelky jsou vyrobeny z pigmentů spojených pojivem, které mohou být měkké nebo tvrdé v závislosti na požadovaném efektu. Historicky měly pastelky nedostatky ve stálosti barev. Avšak moderní inovace výrobců pastelek přinesly snahu o zlepšení stálosti pigmentů a zajištění jejich trvanlivosti na světle. Díky těmto úpravám mají umělci možnost vytvářet stabilní a trvalá umělecká díla pomocí pastelové techniky. Pastelky jsou k dispozici v běžné formě i jako akvarelové varianty. Jednou z hlavních výhod kresby pastelkou je možnost vrstvení a míchání barev přímo na povrchu papíru. Tím umělcům poskytuje širokou škálu možností pro vytváření složitých barevných efektů a jemných přechodů mezi tóny. Pastelky také umožňují snadné mazání a korekce, což umožňuje umělcům pracovat s detaily a upravovat svá díla podle svých potřeb. Kresba pastelkou je oblíbená pro svou živou barevnost a expresivitu.

3.1.3 Pastel

Kresba měkkými pastely je podle Smitha (2013) výtvarná technika, která se vyvinula v 18. století a získala popularitu díky umělcům jako Rosalba Carrierová, Maurice-Quentin de La Tour a zejména Edgar Degas. Tato technika využívá pastelových tyčinek obsahujících slabě vázané pigmenty spojené s pojivem, což umožňuje umělcům dosáhnout intenzivních barev a bohatých textur. Podle Kubičky a Zelingera (2004) je technika pastelu na pomezí dvou technik. Kresba měkkými pastely je známá svou křehkostí a zranitelností, což vyžaduje opatrné zacházení s výsledným dílem. Dosahuje charakteru kresby i malby. Získala popularitu díky své schopnosti vytvářet měkké, rozostřené efekty a jemné detaily. Umělci mohou také používat různé nástroje, jako jsou prsty, štětce nebo vatové tampony, k manipulaci s pastelem a vytváření různých textur a efektů.

3.1.4 Perokresba

Smith (2013) definuje perokresbu jako výtvarnou techniku, která využívá pera jako primárního nástroje k vytváření obrazů a kreseb. Tato technika se vyznačuje přímým a jednoznačným projevem umělce, který je trvalý a stálý. Stopa pera má tendenci zůstat nezměněná po dokončení kresby. Kubička a Zelinger (2004) uvádí, že umělec může používat různé typy per, jako jsou pera s kuličkovým hrotem, pera s rovným hrotem nebo kaligrafická pera, aby dosáhl požadovaného efektu. I přes rozmanitost kreslicích materiálů zůstává perokresba jednou z nejstabilnějších forem uměleckého vyjádření, která vyžaduje jak technickou zručnost, tak i cit pro detail a vyváženost.

3.2 Malba

Podle Smitha (2013) je malba umělecká technika, která umožňuje umělcům vyjádřit své nápady, emoce a vnímání světa pomocí barev a různých médií. Vyžaduje vázací materiál, který spojuje částice pigmentu a umožňuje jim přilnout na povrch malovaného média, jako je plátno, papír nebo deska. Existuje mnoho různých technik malby, zahrnujících akvarel, olejovou nebo akrylovou malbu, temperu, kvaš, a mnoho dalších. Každá technika má své vlastní charakteristiky a specifické postupy, které umožňují umělcům dosáhnout určitých efektů a vyjádřit svou tvůrčí vizi.

3.2.1 Akvarel

Smith (2013) představuje akvarel, techniku malby, která využívá vodou rozpustné pigmenty, nazývané akvarelové barvy. Tato technika akvarelu využívá akvarelový podklad, kde je bílá barva záměrně vynechána. Místo použití bílé barvy se nechává prosvítit papír, čímž vzniká dojem bílého světla nebo prázdného prostoru, to popisuje Slánský (1976). Tato technika se vyznačuje transparentností a lehkostí, která umožňuje umělcům vytvářet průzračné a jemné obrazy s bohatou škálou odstínů a barev. Pro malbu akvarelem se používají barvy, jež jsou smíchány s vodou a nanášeny na speciální papír pro akvarel. Tento druh malby rozvinula anglická škola v 18. a 19. století a přinesla nový přístup k tomuto výtvarnému médiu.

3.2.2 Tempera

Historicky důležitou techniku, kterou Smith (2013) uvádí, je Tempera. Tempera je technika malby využívající emulzi jako nosič pigmentu, přičemž tato emulze může být přírodní, jako například vaječný žloutek, nebo umělá, jako je emulze gumová či klihová. V temperové malbě jsou emulze obvykle rozpustné ve vodě, což umožňuje vytvoření rychleschnoucího malířského média s charakteristickými vlastnostmi. Podle Slánského (1976) je nejběžnější formou temperové malby tempera vaječná, která se vyrábí smícháním žloutku s pigmenty a vodou. Charakteristickými vlastnostmi tempery jsou její schopnost být aplikována v tenkých, systematických vrstvách a možnost nanášet více tahů přes sebe, aniž by barva ztratila na své svěžesti. První vrstva si uchovává svůj efekt i po nanesení dalších vrstev barvy, což je typické pro tuto techniku. Tempera byla standardním prostředkem evropského deskového malířství až do 15. století. Její charakteristické jemné tahy lze spatřit při bližším zkoumání mnoha historických obrazů.

3.2.3 Akryl

Akrylovou barvu v současné době považuje Smith (2013) za jednu z nejvíce používaných médií v malířské praxi. Jedná se o vodou rozpustné barvy. Ty mají řadu výhod v porovnání s jinými malířskými médii. Jejich všestrannost a stabilita umožňuje umělcům pracovat s různými texturami a efekty, od tenkých nátěrů a lazur až po silně pastózní vrstvy. Jednou z největších výhod akrylových barev je jejich rychlé schnutí. To umožňuje umělcům pracovat rychle a vrstvit barvy bez zdlouhavého čekání na vyschnutí mezi

jednotlivými vrstvami. Akrylové barvy lze snadno míchat mezi sebou, což umožňuje vytvářet širokou škálu barevných odstínů a tónů. Akryl nabízí mnoho technických postupů jako například techniku škrábání, tlačení, stříkání a míchání s různými plnidly pro různé textury. Akrylová barva nabízí vyváženou kombinaci odolnosti a flexibility.

3.2.4 Tisk

Smith (2013) zmiňuje tisk z výšky, dřevoryt, dřevořezbu, linoryt, tisk z hloubky a litografii. Jsou to fascinující tiskařské techniky s bohatou historií. Každá z těchto metod má své vlastní charakteristiky a způsoby použití.

Tisk z výšky je základní metodou tisku, která zahrnuje aplikaci barvy na vyvýšené plochy desky nebo štočku, které poté otisknou obraz nebo text na papír. Tato technika zahrnuje metody jako hlubotisk, litografii, sítotisk a digitální tisk. Dřevoryt je starobylá technika zabývající se vytvářením obrazů na dřevěných deskách pomocí ručního rytí. Tato metoda umožňuje umělcům vytvářet detailní a expresivní tisky s charakteristickými rytinami a texturami. Dřevořezba je podobná technika jako dřevoryt, ale místo rytí je použito řezání dřeva. Tato metoda byla historicky využívána k vytváření komerčních tisků a plakátů, ale má také umělecký potenciál pro tvorbu originálních grafik. Linoryt je moderní variace dřevořezu, kde se místo dřeva používá linoleum. Tato technika umožňuje umělcům vytvářet tisky s podobnými efekty jako při dřevořezu, ale s měkčím povrchem materiálu, což usnadňuje práci s nástroji. Tisk z hloubky zahrnuje techniky, jako je rytina a lept. Umožňují vytváření obrazů na kovových deskách prostřednictvím ručního rytí nebo chemického leptání. Tyto metody umožňují umělcům vytvářet detailní a vysoce kvalitní tisky s bohatou texturou. Litografie je technika, která umožňuje vytvářet obrazy na kamenných deskách pomocí chemických procesů. Tato metoda byla vynalezena v 18. století a rychle získala popularitu mezi umělci díky své flexibilitě a schopnosti reprodukovat složité obrazy a textury.

3.2.5 Digitální média

Digitální média a fotografie podle Smitha (2013) představují klíčové součásti moderního uměleckého světa. Díky technologickému pokroku pronikly do centra umělecké praxe. Digitalizace umění a fotografie otevřela nekonečné možnosti pro tvůrčí vyjádření a experimentaci. Digitální fotografie změnila způsob, jakým vnímáme a zachycujeme svět.

Digitální fotoaparáty umožňují fotografům zachytit obrazy s vysokým rozlišením a digitální programy nám daly do rukou nástroje na jejich úpravu. To posouvá fotografii do nových dimenzí, kde se stává základem mnoha uměleckých projektů a vyjadřuje se formou samostatných děl i součástí multimediálních instalací.

Smith (2013) uvádí, že v oblasti digitálních médií se počítačový software stává nepostradatelným nástrojem pro tvůrčí proces. Software jako Adobe Photoshop umožňuje umělcům manipulovat s obrázky, vytvářet digitální ilustrace a kompozice. Digitální média tak poskytují umělcům nové formy sebevyjádření, ať už prostřednictvím digitálních kreseb, malby, koláží nebo 3D modelování. Využití počítačů a digitálních technologií umožňuje umělcům nejen rozvíjet své tvůrčí myšlenky, ale také sdílet svá díla s ostatními prostřednictvím internetu a sociálních médií. To přináší uměleckou tvorbu blíže k divákům a umožňuje tvůrcům zapojení do živého uměleckého dialogu a komunity. Tato média a technologie otevírají nové obzory pro uměleckou tvorbu a umožňují umělcům objevovat a vyjadřovat své nápady a pocity pomocí moderních prostředků. Jsou to nástroje, které nejen rozšiřují možnosti tvůrčího procesu, ale také proměňují samotný způsob, jakým chápeme a interpretujeme umění a fotografii.

Podle Kubičky a Zelingera (2004) otevřela digitální média umělcům nové a široké možnosti pro tvorbu a vyjádření jejich uměleckého vizionářství. Tato média zahrnují širokou škálu technik. Umožňují umělcům pracovat s digitálními obrazy, fotografií, videem, animací a mnoha dalšími formami multimediálního obsahu. Digitální média se stala neodmyslitelnou součástí uměleckého procesu pro mnoho umělců, protože nabízejí rychlé a efektivní způsoby manipulace s obrazy. Software jako Adobe Photoshop, Illustrator, After Effects a mnoho dalších poskytuje umělcům širokou paletu nástrojů a funkcí pro vytváření a editaci digitálních děl.

4 ČEŠTÍ ILUSTRÁTOŘI

4.1 Josef Čapek

Josef Čapek (23. března 1887, Hronov – duben 1945, koncentrační tábor Bergen-Belsen) byl významným výtvarným umělcem a spisovatelem, který výrazně ovlivnil české malířství ve dvacátých a třicátých letech 20. století. Podle Chaloupky (1985) přispěl k literatuře jak spoluprací se svým bratrem Karlem, tak samostatnou tvorbou, včetně významných děl pro děti. Pocházel z rodiny venkovského lékaře a po ukončení obchodní školy studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Po studijních cestách do zahraničí se usadil v Praze, kde působil jako nezávislý umělec. Byl spoluzakladatelem Skupiny výtvarných umělců a zodpovídal za její časopis Umělecký měsíčník stejně tak jako ve Skupině Mánes editoval časopis Volné směry. Významná část jeho malířské tvorby je spojena se skupinou Tvrdošíjní, jejímž byl členem. Josef Čapek také intenzivně spolupracoval s tiskem. Byl redaktorem Národních listů a pracoval pro Lidové noviny až do svého zatčení gestapem 1. září 1939. Během války byl vězněn v různých koncentračních táborech, kde nakonec zemřel.

Čapek se zabýval tvorbou pro děti. Jeho ilustrace a literární texty reflektovaly jeho názory na literaturu a její význam, stejně jako jeho výtvarné umění. Jeho zájem o dětskou kresbu a tvorbu pro děti byl patrný nejen v jeho teoretických pracích, ale také v jeho praktických dílech. Jeho ilustrace dětských knih, jako například verše Františka Hrubína v knize Modré nebe a cyklus Veselý rok, jsou významné svým stylem, který je blízký dětskému výrazu. Jeho pohádka "Můj tlustý pradědeček a loupežníci" byla později přepracována a zahrnuta do knihy Karla Čapka jako "První loupežnická pohádka". Pravidelně přispíval do Dětského koutku Lidových novin kratšími prozaickými útvary, které byly posmrtně shrnuty do svazku – Povídejme si, děti. Jeho knihy jako Povídání o pejskovi a kočičce jsou známé svou uvolněnou vypravěčskou formou, humorem a citlivostí k dětskému vnímání. Čapkova tvorba pro děti, jak literární, tak výtvarná, přinesla nové přístupy a kritéria do české dětské literatury.

4.2 Josef Lada

Josef Lada (17. prosince 1887, Hrusice - 14. prosince 1957, Praha) byl český malíř, ilustrátor, spisovatel, grafik a divadelní výtvarník. Holešovský (1989) uvádí, že jeho cesta

k umění začala již v mládí, kdy ho zaníceně přitahovalo kreslení. I přesto, že se nebyl schopen z finančních důvodů zapsat na Uměleckoprůmyslovou školu, se brzy začal podílet na různých časopisech svými kresbami. Jeho vztah k dětské knize se projevil již v roce 1911, kdy vydal svou první autorskou knížku "Moje abeceda", následovanou v roce 1913 knihou "Kalamajka". Jeho ilustrace se vyznačují jednoduchou obrysovou kresbou, lapidárním vtipem a jasnou, nelomenou barevností.

Narodil v Hrusicích a vyrůstal v prostředí venkovského života, což později silně ovlivnilo jeho tvorbu, která se promítla do jeho nespočetných motivů v obrazech a ilustracích. Jeho díla jsou známá pro svou autentičnost a upřímnost. Vycházejí z jeho hlubokého propojení s českou lidovou kulturou. Jeho ilustrace jsou často spojovány s idylickými obrazy venkovského života, které dokázaly oslovit nejen dětské publikum, ale i dospělé čtenáře.

Děti v Ladových knihách žijí v pohádkovém světě, kde se prolínají s domácími zvířaty a prožívají různá zajímavá dobrodružství. Mezi jeho nejznámější postavy patří příběhy s kocourem Mikešem. Jeho kresby jsou ceněny pro svůj optimistický humor, radost ze života a jasné vyjádření myšlenky či nápadu. Zemřel v Praze roku 1957. Jeho umění se stalo součástí základního fondu české dětské knihy.

4.3 Ondřej Sekora

Ondřej Sekora (25. září 1899, Brno - 4. července 1967, Praha) byl významný karikaturista, humoristický ilustrátor a spisovatel pro děti. Jeho život a dílo jsou pevně spjaty s českou literární a výtvarnou scénou 20. století, a jeho přínos k rozvoji literatury pro mládež je nepopiratelný. Jeho kariéra zahrnovala různorodé činnosti od práce v novinách až po samostatné umělecké projekty. Začínal jako kreslíř-samouk. Studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Postupně si vyvinul svůj vlastní osobitý styl, který kombinoval dynamické kresby s výrazným humorem. Sekora byl členem Svazu spisovatelů i Svazu výtvarných umělců a jeho tvorba se vyznačovala širokým spektrem žánrů, od karikatur a humoristických ilustrací až po dětskou literaturu.

Sekora se také angažoval v tvorbě Dětského koutku v novinách, kde začal publikovat své první kresebné seriály. Jeho průlomovým dílem se stala Ferdova Mravenčí říše. Tento sériový příběh o odvážném Ferdu Mravenci rychle získal oblibu u dětí i dospělých. Díky

jeho smyslu pro kreslení pohybu a charakteru postav se Ferdova postava stala ikonickou a byla adaptována do loutkového divadla, kreslených filmů a televizních pořadů.

Jeho práce vynikala dynamickými a expresivními kresbami. Ilustrace jsou plné života a pohybu. Často dokázal zachytit komické situace a užíval si výrazná gesta všech svých postav. Uměl skvěle vyjádřit emoce a charaktery prostřednictvím svého kresleného stylu, který kombinoval detailní práci s hravou linkou, barevnou bohatostí a láskou k drobným detailům.

Sekora byl známý svou schopností nalézt příběhy a motivy, které oslovují nejmladší čtenáře. Jeho díla jsou plná humoru, nadhledu a srozumitelných situací, jež dokázaly bavit a poučovat současně, tvrdí Holešovský (1989). I přes svou úspěšnou kariéru se Sekora vždy zaměřoval na potřeby a zájmy dětského publika, což mu získalo obdiv a uznání jakožto významného tvůrce dětské literatury.

4.4 Jiří Trnka

Jiří Trnka (24. února 1912, Plzeň - 30. prosince 1969, Praha) byl významným českým ilustrátorem, malířem a tvůrcem kreslených a loutkových filmů. Narodil se v Plzni a již od mládí projevoval výrazný talent a zájem o umění, zejména o loutkové divadlo. To jej později silně ovlivnilo. Holešovký (1989) uvádí, že Trnkova umělecká dráha začala již ve třicátých letech, kdy se stal členem zakladatelské generace ilustrátorů. Učil se loutkářskému výtvarnictví v Plzni. Poté po studiu na Uměleckoprůmyslové škole v Praze se Trnka věnoval především ilustraci knih pro děti, která měla v jeho tvorbě rovnocennou úlohu s filmem. Vedl Studio kresleného a trikového filmu v Praze, kde se proslavil jako tvůrce vynikajících kreslených a loutkových filmů.

Trnka byl nejen výjimečným filmařem, ale také talentovaným ilustrátorem. Jeho ilustrace pohádek, poezie a knih pro nejmenší jsou známé svou originalitou a emotivní silou. Stehlíková (1979) uvádí, že Trnkovy ilustrace připomínající divadelní scénu jsou plné fantazie, dynamiky a detailů. Přitahují pozornost čtenářů a dodávají příběhům hloubku a autentičnost. Jeho práce často reflektuje svět loutkového divadla, což je důsledek jeho hlubokého zájmu o tuto formu umění. Postavy v jeho ilustracích mají charakteristické tvary a výrazy. Připomínají loutkové figurky, a často se pohybují v poeticky vymezených zákoutích pohádkového světa.

Jiří Trnka ilustroval známé dětské knihy, jako jsou Karafiátovi "Broučci", "Pohádky o medvědu Míšovi" od Josefa Lady a "Staré pověsti české" od Aloise Jiráska. Kromě toho ilustroval také "Aničku skřítka a Slaměného Huberta" od Vítězslava Nezvala a svá vlastní pohádková alba, jako jsou "Červená Karkulka" a "O perníkové chaloupce".

Jiří Trnka je považován za jednoho z nejvýznamnějších českých umělců 20. století, jehož práce ovlivnila nejen českou, ale i světovou kulturu.

4.5 Zdeněk Miler

Zdeněk Miler (21. února 1921, Kladno - 30. listopadu 2011, Nová Ves pod Pleší) byl významnou osobností českého výtvarného umění 20. století. Jeho bohatá kariéra zahrnuje práci jako tvůrce kreslených filmů, ilustrátora a grafika. Milerova tvorba je pozoruhodná svou rozmanitostí a uměleckým přínosem jak v oblasti filmu, tak v literatuře pro děti.

Studoval na Státní grafické škole v Praze na Smíchově a později na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Jeho práce se poprvé objevila ve filmových ateliérech ve Zlíně. Po přestěhování do Prahy pracoval v ateliérech kresleného filmu Bratři v triku, pod vedením Jiřího Trnky.

Milerovy výstavy a ocenění, včetně Národní ceny a ceny Jiřího Trnky, svědčí o jeho významu v uměleckém světě, říká Holešovský (1989). Spojení ilustrace a kresleného filmu, jež Miler vytvořil, má dlouhou tradici v českém umění. Mezi Milerovy nejznámější pohádky patří všemožná dobrodružství o Krtečkovi. Krtečkova dobrodružství jsou jednoduchá, ale plná radosti a poučení. To se prolíná přes každodenní situace v jeho podzemním světě. Krteček je symbolem dětství a zvídavosti. Miler si s jeho postavou a celým jeho pohádkovým světem uměl barevně vyhrát. Používá jasné barvy, ale na rozdíl od Sekory nemusí mít vše rámeček a černou linku. V Milerových ilustracích vidíme čisté zjednodušení krtečkova světa a přírody kolem něj. Postavy jako Krtek a štěňátko vycházející z jeho kreslených filmů, se staly ikonami dětství a byly populární po celém světě.

4.6 Helena Zmatlíková

Helena Zmatlíková (19. listopadu 1923, Praha - 4. dubna 2005, Praha) byla významnou postavou v oblasti českého výtvarného umění, zejména v oblasti ilustrace knih pro děti. Studium na Ukrajinské akademii v Praze, na Rotterově škole v Praze a na škole v Officině Pragensis formovalo Zmatlíkovou jako umělkyni. Její ilustrace se vyznačují jasnými obrysy a kolorovanou kresbou, která často vyzařuje optimismus, humor a grotesku.

Zmatlíková se věnovala především ilustrování pohádek a obrázkových knih pro nejmenší čtenáře. Její tvorba čerpá mezi realitou a fantazií. Často se inspirovala světem loutek a loutkových her. Její práce často zobrazovala pestrou paletu barev a hravé kompozice. Jednoduchost a stručnost v rukopisu však neubírá na celkovém dojmu a prožitku při pohledu na její ilustrace.

Její tvorba pro děti měla i mravní rozměr. Vedle ilustrování knih se věnovala také filmové tvorbě a novinové kresbě. Její práce byla oceněna mnoha prestižními cenami a medailemi, což svědčí o vysoké kvalitě a významu jejího umění, doplňuje Holešovský (1989). Navzdory neklidnému období české historie zůstala Zmatlíková věrná svému uměleckému poslání a nadále tvořila. Mezi její nejznámější tituly, které ilustrovala, patří například Honzíkova cesta, Děti z Bullerbynu od Astrid Lindgrenové, Deník kocoura Modroočka od Josefa Koláře nebo nádhernou klasiku Malý princ od francouzského spisovatele a pilota Antoina de Saint-Exupéryho.

4.7 Daisy Mrázková

Daisy Mrázková (5. května 1923, Praha - 14. prosince 2016, Praha) narozená v Praze a po celý život žijící v této metropoli byla významnou postavou českého literárního a výtvarného světa, zvláště pak v oblasti tvorby pro děti, uvádí Holešovský (1989). Její umělecký odkaz sahá do různých oblastí, jako jsou dětská literatura, ilustrace, grafika a malířství. Studium na Uměleckoprůmyslové škole v Praze jí dalo pevné základy a umožnilo rozvinout svůj vlastní umělecký styl. Po ukončení studia se věnovala samostatné výtvarné činnosti a brzy začala působit jako autorka a ilustrátorka dětských knih.

Její tvorba je charakterizována nejen kvalitními ilustracemi, ale i hlubokým literárním obsahem. Ve svých knihách se věnuje životu bytostí, lidí, ale i zvířat. Mezi její klíčová

témata patří komunikace, srdečnost, přívětivost a tematika vzájemných vztahů všech jejích postav. Daisy se ve své tvorbě postupně odpoutávala od reálného světa lidí a zvířat a přecházela ve svých příbězích pozvolně k abstrakci. Mrázková se neomezovala pouze na rozvoj příběhů, ale snažila se vytvářet komplexní díla, která mají vlastní literární hodnotu. Pravidelně začala své knihy vydávat do doby, než se musela starat o svého nemocného partnera. Po jeho smrti se k vydávání knížek opět vrátila. Její knihy se dotýkají různých témat a hodnot, které jsou důležité pro dětský vývoj a snaží se také poskytnout dětem náhled do různých aspektů lidského života a přírody. V průběhu své kariéry se věnovala různým žánrům dětské literatury, od pohádek až po vzdělávací knihy. Daisy Mrázková nebyla pouze autorkou knih pro děti, ale i propagátorkou důležitosti literatury v dětském vzdělávání.

Daisy Mrázková napsala a ilustrovala titul Haló, Jácíčku, v němž nalezneme příběhy o kamarádech zajíčka Jácíčka a jeho kamarádky Veverky. V knize Neplač, muchomůrko jsme provázeni příběhy malé holčičky, která je naprosto okouzlena lesem. Knížka Můj medvěd Flóra pojednává o nebohém zničeném medvídkovi a jeho příběhu, který našel oblibu nejen u nás, ale i v zahraničí pro jeho křehkost a práci s pocity.

Přínos celoživotní tvorby zejména knižního charakteru nelze hodnotit pouze z estetického hlediska. Její dílo má i vzdělávací a společenský rozměr se zaměřením na emoce a vzájemné vztahy. Daisy Mrázková se snaží formou ilustrací a textu předávat dětem nejen krásu umění, ale i hodnoty, které jsou pro rozvoj lidské osobnosti důležité a klíčové. Daisy Mrázková nejen, že se stala významným příkladem autorky a ilustrátorky, jejíž umělecký vliv proniká hluboko do oblasti literatury pro děti, ale její práce přesahuje svou schopností propojit estetickou a pedagogickou hodnotu.

4.8 Adolf Born

Adolf Born (12. června 1930, České Velenice - 22. května 2016, Praha) byl významným českým malířem, kreslířem, grafikem, animátorem a ilustrátorem. Známý byl pro svůj přínos jak v oblasti umění, tak i ve filmovém průmyslu, píše Stehlíková (1979). Studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové a na Akademii výtvarných umění v Praze. Adolf Born začal spolupracovat s dětskou knihou a nakladatelstvím na začátku šedesátých let, což vedlo k rychlému rozvoji ilustrační tvorby nejen u tohoto, ale i dalších nakladatelství.

Během několikaleté spolupráce si Born vytvořil svůj vlastní umělecký jazyk, který provází i jeho smysl pro humor. Bornova tvorba je rozmanitá a bohatá. Jeho ilustrace jsou plné humoru, fantazie a jeho charakteristický styl se snadno identifikuje. Postavy mají charakter a gesta, která jim dodávají rozměr a snadnou zapamatovatelnost, doplňuje Holešovský (1989).

Bornův styl se vyznačuje veselým kreslením. Odráží jeho schopnost vnímat veselé stránky života a pronikat k jejich podstatě. Jeho ilustrace jsou plné emocí a příběhů, jež oslovují čtenáře všech věkových kategorií. Mezi jeho nejznámější ilustrace patří ty, které můžeme nalézt v knize Mach a Šebestová od Miloše Macourka. Tento oblíbený příběh je nadčasový a díky trefným a hravým ilustracím od Adolfa Borna i snadno zapamatovatelný. Další jeho práce můžeme nalézt v knize od francouzského prozaika, dramatika a spisovatele Alexandra Dumase staršího v knize Tři mušketýři nebo v knize Trosečník z Cynthie od francouzského spisovatele dobrodružné literatury Julia Gabriela Verna. V oblasti filmu se Born proslavil také tvorbou animovaných filmů. Ty jsou stejně jako jeho ilustrace plné života a fantazie. Stal se samostatným výtvarníkem a jeho práce se setkala s mnoha oceněními a uznáním, včetně cen za grafiku, filmovou tvorbu a ilustrace, jak doma, tak i za hranicemi Československa.

4.9 Zdeněk Smetana

Zdeněk Smetana (26. července 1925, Praha - 25. února 2016, Praha) byl výtvarníkem, režisérem animovaného filmu a významným ilustrátorem, uvádí Holešovský (1989). Smetana studoval soukromou kresbu a malbu. Pracoval v Krátkém filmu Praha, konkrétně ve studiu Bratři v triku. Na začátku své kariéry zde působil jako animátor a tato práce se stala jeho celoživotní cestou, avšak od šedesátých let se uplatnil i jako filmový výtvarník, scenárista a režisér, přičemž se zaměřil téměř výhradně na film kreslený. Postupně se začal věnovat i ilustraci, především ilustraci dětské knihy. Smetana projevoval výtvarný talent už od útlého věku a své dovednosti vyvíjel samostudiem. Získal praktické zkušenosti prací v rytecké dílně, kde se zdokonaloval ve svém umění. Ve studiu začínal jako pomocník, postupně se ale díky svému talentu a odhodlání vypracoval až na excelentního animátora a později na samostatného režiséra.

Zdeněk Smetana se stal významným tvůrcem televizních večerníčků. Mezi ty patří první série Pohádek z mechu a kapradí. Vynikají svou poetickou atmosférou a kouzelným vyprávěním. Dále vytvořil Rákosníčka, který je známý svou jedinečnou animační technikou a půvabným příběhem o dobrodružstvích malého zeleného tvora. Smetana se rovněž podílel na výtvarném doprovodu večerníčků Štaflík a Špagetka, které se vyznačují humornými příhodami dvou sympatických pejsků, a Radovanovy radovánky, jež jsou známé svými veselými a poučnými příběhy pro děti. Kromě toho Smetana pracoval na výtvarném doprovodu Brundibáry, Malé čarodějnice a Kubuly a Kuby Kubikuly, jež patří mezi klasické české dětské filmy.

I přesto, že Smetanu lákala ilustrační práce od samého začátku, začal se jí věnovat až jako zralý umělec s úspěšnou kariérou filmového výtvarníka. Jeho první ilustrační práce úzce souvisela s jeho filmovou tvorbou. Smetana se inspiroval technickými postupy filmu i obsahem děje. Postupně začal opouštět filmové postupy a ve svých ilustracích uplatňovat především kresbu, koláže a malbu, čímž vytvářel originální a esteticky působivé ilustrace. Postavy z ilustrací vystupovaly díky černé lince, která samotnou postavičku ohraničovala, definovala a nechala ji doslova vyskočit do popředí. Pozadí ilustrací naopak hrálo všemi barvami a strukturami převzatými z přírody. Smetanova práce byla také oceněna v oblasti pedagogiky, když získal čestné uznání v soutěži Nejkrásnější knihy.

4.10 Květa Pacovská

Květa Pacovská (28. července 1928, Praha - 6. února 2023) byla malířka, grafička a ilustrátorka, uvádí Holešovský (1989). Absolvovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze a od šedesátých let se věnovala ilustrování dětských knih a časopisů. Mezi šedesátými a osmdesátými léty měla přes dvacet samostatných výstav doma i v zahraničí a účastnila se mnoha kolektivních vernisáží. Získala řadu ocenění, včetně hlavní ceny na výstavě ilustrací v Bratislavě, výroční ceny nakladatelství Albatros a Zlatého jablíčka na bratislavském bienále ilustrací. V Lipsku obdržela zlatou a stříbrnou medaili a také cenu Ministerstva kultury.

Pacovská byla známá svým originálním stylem dětské ilustrace, který kombinoval geometrické prvky s naivitou lidových hraček, kresbu a malbu s typografií a užívala

optické multiplikace a fázování. Její práce často inklinuje ke grotesce. Spolupracovala s časopisem Sluníčko na významných obrázkových cyklech jako "Malované čtení", "Malovaná říkadla", "Malované písničky" a "O slepičce a kohoutkovi".

Kromě toho ilustrovala pohádky od Erbena, verše Hanzlíka a pohádky bratří Grimmů, přičemž její práce vykazují vliv lidového umění. V jejích ilustracích je patrná technická stylizace a poetické obsahy, které jsou klíčové pro dětské vnímání umění.

Pacovská vnímala ilustraci v dětských knihách jako citové zázemí pro děti, kladla důraz na význam barev, tvarů a proporcí a zdůrazňovala roli obrazových cyklů při uvádění dětí do světa výtvarného umění.

4.11 Radek Pilař

Radek Pilař (23. dubna 1931, Písek – 7. února 1993, Praha) byl uznávaným českým malířem, ilustrátorem dětských knih, grafikem, filmovým a televizním výtvarníkem, scenáristou a režisérem animovaných filmů. V roce 1955 absolvoval studium na Akademii výtvarných umění v Praze. Po studiích se zaměřil na ilustrování knih, často v úzkém propojení s animovaným filmem. Příkladem tohoto propojení je jeho práce na televizním seriálu o Rumcajsovi, který inspiroval ilustrace knih Václava Čtvrtka. Dalším příkladem je animovaný film Písnička pro sklíčka, ten vedl k vytvoření stejnojmenné knihy. Pilař se rovněž věnoval asamblážím z fotek, jak dokládají jeho knihy O Kubáskovi, Slunečnice, Měsíčkovi a modrooké Nanynce.

Pilař během své kariéry vytvořil řadu televizních seriálů a animovaných filmů, které byly vysílány ve více než třiceti zemích světa. Jeho práce v ilustraci a animovaném filmu se vzájemně ovlivňovaly a doplňovaly.

Pilař dosáhl největší popularity díky vytvoření výtvarného obrazu postav z Čtvrtkova vyprávění o jičínském loupežníku Rumcajsovi a jeho rodině, což ho zařadilo mezi takové osobnosti jako Josef Lada a Ondřej Sekora. I když postava Rumcajse zůstala klíčovou, Pilař neustále prohluboval svou spolupráci s filmovou tvorbou a hledal nové efekty, čímž překračoval tradiční hranice výtvarného umění. Příkladem tohoto přístupu je animovaný film Písnička pro sklíčka, kde zkoumal možné kontakty ilustrace s užitým uměním a promýšlel proniknutí umělecké tvorby do technické a průmyslové skutečnosti.

Od počátku své kariéry v ilustraci uplatňoval Pilař pevnou geometrickou linii kresby. Experimentoval s kolážemi a fototechnickými prostředky, aby hledal nové směry ve výtvarném obsahu. Jeho tvorba se vyznačovala stylizací, doplněnou o bohaté barevné detaily, čímž vytvářel neobvyklé a inovativní kompozice.

Holešovský (1989) uvádí, že Pilař zdůrazňoval důležitost ilustrace pro děti jako prvek umění, a to s ohledem na rozvoj jejich tvořivé fantazie, představivosti a jako první krok k objevování uměleckého světa. Věřil, že do budoucna se otevřou nové možnosti pro rozvoj výtvarného vyjádření a že jeho význam a důležitost budou ještě větší než v současnosti.

4.12 Petr Horáček

Petr Horáček (2024) uvádí, že se narodil 30. června 1967 v Praze, Československu. Po absolvování Střední umělecké školy Václava Hollara se věnoval různým uměleckým disciplínám, což mu poskytlo široké spektrum uměleckých dovedností. Po studiu pracoval ve státní reklamní a designové agentuře, kde se věnoval malování a kreslení. Později studoval na Akademii výtvarných umění v Praze, kde strávil šest let intenzivní práce v oblasti kreslení a malby. Jeho studijní období vrcholilo během sametové revoluce v roce 1989, která přinesla změny i na jeho škole.

Po revoluci se seznámil s anglickou studentkou Claire, s níž se přestěhoval do Anglie. V roce 1994 získal titul Master of Fine Art a začal psát a ilustrovat dětské knihy. S Claire se vzali a měli dvě dcery, které byly podle samotného autora velkou inspirací a motivací pro tvorbu.

V roce 2001 vydal své první dvě dětské knihy, "Jahody jsou červené" a "Co je černé a bílé", jež získaly ocenění "Nováček 2001". Tím odstartoval svoji úspěšnou kariéru jako autor a ilustrátor dětské literatury, která se rozšířila do mnoha zemí a stala se jeho vášní. Od té doby vydal mnoho dalších knih pro děti, čímž se proslavil jako úspěšný autor a ilustrátor dětské literatury podle zahraničního bloku Eerdmans Book (2020) v rozhovoru s Petrem Horáčkem.

Mezi jeho nejznámější tituly patří Puffin Peter, A New House for Mouse, Little Mouse's Big Book of Fears a How Mouse Gobbled Up the Moon.

Petr Horáček se proslavil díky svému unikátnímu ilustračnímu stylu. V něm využívá široké spektrum technik. Jeho práce často zahrnuje koláže, kde kombinuje různé materiály a textury, což dodává jeho ilustracím osobitý a ručně vytvořený charakter. Vytváří také pomocí voskových pastelek a barevných tužek, což mu umožňuje dosahovat bohatých a živých barev, které jsou typické pro jeho díla. Jeho ilustrace jsou známé svou výraznou barevností, jež přitahuje pozornost dětí, a také originalitou promítající se v neobvyklých a překvapivých detailních obrazech. Jeho příběhy jsou často vtipné a hravé, což je dělá přístupnými a zábavnými pro mladé čtenáře po celém světě. Horáček se tak stal respektovaným autorem dětské literatury, jehož knihy jsou oblíbené jak u dětí, tak u jejich rodičů a pedagogů.

Omlouvám se za omezený rozsah bakalářské práce, který mi neumožňuje podrobněji představit další významné české dětské ilustrátory. Ráda bych však zmínila několik dalších významných jmen, mezi než patří Vojtěch Preissig (např. Karafiátovy Broučci), Olga Čechová (např. Z deníku kocoura Modroočka), Jiří Šalamoun (např. Maxipes Fík), Marie Tichá (např. Pět přání), Petr Sís (např. Tři zlaté klíče), Tereza Říčanová (např. Kozí knížka), Pavel Čech (např. O zahradě), Eva Chupíková (např. Jde sem lesem) a Ivona Knechtlová (např. Zimní tulipán).

PRAKTICKÁ ČÁST

Druhá část mé bakalářské práce je zaměřená na aplikaci teoretických poznatků do praktického využití prostřednictvím autorského příběhu. Hlavním cílem bylo vytvoření knihy – výběru digitálního média, experimentování s různými nástroji a spolupráci s autorkou příběhu. Proces tvorby zahrnoval přípravu návrhů, navrhování postav, prostředí a kompozic, které měly za cíl posílit emocionální prožitek čtenářů. Součástí praktické části byla také komunikace s vydavatelstvím, což vedlo k vydání knihy. Prostřednictvím dvou plánů aktivit s dětmi a zpětnou vazbou od rodičů v další části reflektuji, zdali bylo dosaženo a naplněno vytyčených cílů.

5 ILUSTRACE AUTORSKÉHO PŘÍBĚHU

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit ilustrace k autorskému příběhu mé kolegyně Veroniky Hříbalové a následně jej v praxi otestovat s dětmi. Pro spolupráci s Veronikou Hříbalovou jsem se rozhodla, protože jsem chtěla pracovat na originálním příběhu, který dosud nebyl publikován. Tato spolupráce mě lákala nejen svou originalitou, ale také mi poskytovala volnost a kreativní prostor, který je pro takovýto typ projektu nezbytný. Ilustraci jsem si jako prostředek práce zvolila proto, že mě velmi přitahovala představa mít jako výsledek svého úsilí vlastní knihu, doplněnou autorskými ilustracemi. Tato kniha má pro mě osobní význam, neboť bych ji třeba jednou mohla v budoucnu ukázat a číst svým dětem. Myšlenka, že bych mohla vydat knihu a současně uplatnit své umělecké nadání, mě velmi motivovala a harmonicky zapadala do celkového konceptu projektu. Proces tvorby ilustrací zahrnoval několik fází. Nejprve jsem se důkladně seznámila s příběhem, který Veronika Hříbalová napsala a následně jsem začala pracovat na návrzích ilustrací. Mojí snahou bylo, co nejlépe vystihovaly atmosféru a dějovou linii příběhu. Důležitým krokem bylo také konzultování návrhů s Veronikou, aby byla zajištěna jejich autentičnost a soulad s jejím původním záměrem a představami. Celý tento proces mi poskytl nejen možnost rozvíjet umělecké dovednosti, ale také pochopit význam spolupráce a komunikace při tvůrčím procesu. Výsledkem naší práce, společného úsilí a kreativity, je příběh Veroniky Hříbalové, který je doplněn o mé ilustrace, jež obsah oživují a doplňují.

Na začátku se moje kolegyně věnovala tvorbě příběhu za podpory naší vedoucí bakalářské práce. Já jsem mezitím navštěvovala knihkupectví a v sekcích dětských knih jsem hledala inspiraci pro svou budoucí tvorbu. Na internetu jsem prohlížela práce, návrhy mnoha známých i neznámých ilustrátorů a vytvářela si složky, do kterých jsem hromadila inspirativní materiál. Z různých technik, jež jsem mohla použít jako výsledné médium, jsem zvažovala kresbu pastelkou, akvarelové barvy nebo práci v grafickém programu. Po několika pokusech mě nakonec nejvíce oslovilo grafické zpracování v programu Adobe Photoshop. Tento program mě okouzlil nejen svou širokou nabídkou nástrojů a velkou variabilitou kombinací, ale také možností vytvořit si štětce na míru, které by odpovídaly mému záměru. Práce v tomto grafickém prostředí mi umožňovala

se k ilustracím neustále vracet s novými nápady, zkoušet různé barevné kombinace a vylepšovat je. Program mi byl velkým pomocníkem již od samotného začátku tvorby.

Po dokončení a schválení příběhu jsem se s ním důkladně seznámila a začala pracovat na dvou hlavních postavách. Při vytváření postav jsem se zaměřovala na klíčové prvky, jež jsem chtěla do ilustrací vložit. Bylo pro mě důležité, aby obě postavy měly milé obličeje a výrazné rysy, které dokážou podpořit vyjádření emocí. Kladla jsem důraz na velké oči, aby postavy mohly s dětmi komunikovat skrze pohled. Chtěla jsem, aby hlavní postavy byly jednoduché a přístupné. Vytvořila jsem obyčejného kluka v tričku a kalhotách, Josífka (viz obr. 1), který má za kamaráda krásného a milého skřítka Bonifáce (viz obr. 2). Plyšového skřítka Bonifáce zase charakterizuje čepička a špičaté uši. Stejně tak jsem chtěla, aby prostředí kolem hlavních postav nebylo příliš složité. Pokoj Josífka jsem chtěla nakreslit jako klidné a barevné místo s několika oblíbenými hračkami, nábytkem a Josífkovými obrázky. Při tvorbě prostředí, ať už se jednalo o Josífkův pokoj nebo skřítkovskou školku, jsem dbala na vyjádření každého předmětu (viz obr. 3–5). Dřevo jsem se snažila vykreslit surově a hrubě, zatímco polštář s peřinou v Josífkově posteli měly působit jako nadýchaný obláček. Stejný přátelský a měkký dojem měl vyvolávat i mechový koberec ve skřítkovské školce. Postavu maminky a sestřičky jsem se snažila zobrazit tak, aby působily příjemným a vřelým dojmem.

Na začátku knihy se věnujeme představení hlavního hrdiny, chlapečka Josífka, a jeho kamaráda, plyšáka Bonifáce. Postupně se čtenář seznámí se situací, kterou Josífek prožívá. Trápí a děsí ho nástup do školky a s tím spojené odloučení od rodičů. Tato situace se Josífkovi nelíbí a skrze citlivý výběr slov a vyobrazení jeho situace jsme chtěly vyjádřit jeho strach z neznáma. V knize je několik detailů a situací, kterým jsme s autorkou chtěly dodat důležitost a prostor. Jedním z těchto detailů je přechod z reality do světa snů. Tento moment jsme nechaly působit jednoduchostí jak textovou, tak obrazovou. Ilustrace usínajícího Josífka s Bonifácem a následující strana, kde se Josífek objeví ve svém snu, poskytují prostor pro komunikaci s dítětem, práci s fantazií a je zde čas na otázky. Na dalších stránkách skřítek Bonifác zavede Josífka do skřítkovské školky, kde mu ukazuje aktivity. Ty ho budou čekat v jeho vlastní školce. Dalším krásným detailem knihy je rituál se srdíčkem, který jsme chtěly vyjádřit na celé dvojstránce bez doprovodného textu. Záměrem bylo vyvolat emoce a podnítit konverzaci mezi rodičem

a dítětem. Tento rituál má pomoci dítěti při adaptaci na nové prostředí školky. Následuje jeho první cesta do školky, kde už na něj čeká další chlapec, možná jeho budoucí kamarád.

6 REALIZACE KNIŽNÍHO PROJEKTU – DOKONČOVACÍ FÁZE

Proces tvorby ilustrací byl pečlivě konzultován s autorkou příběhu, přičemž často bylo nutné provést úpravy nebo dokonce celkové přepracování ilustrací. Moje hlavní snaha byla co nejvíce podpořit text knihy a nabídnout dětem příjemného hrdinu a krásného skřítka, do kterého se mohou zamilovat. Zároveň jsem chtěla celou knihu obohatit klidným a harmonickým prostředím. Důkladně jsem dbala na detaily každé ilustrace, aby splňovala moje představy a zároveň byla v souladu s vizí autorky příběhu. Dalším klíčovým krokem bylo najít vhodného vydavatele pro tisk knihy. V rámci tohoto procesu jsme provedly důkladný průzkum trhu a navštívily knižní veletrh v Praze, kde jsme získaly širší povědomí o možných partnerech pro tisk knihy. Tento veletrh byl ale také zajímavým zdrojem informací a inspirace. Nakonec nás nejvíce oslovily podmínky nabízené nakladatelstvím Johnatan Livingston, s.r.o., se sídlem v Praze. Po uzavření a podepsání smlouvy se všechny potřebné kroky daly do pohybu.

Po korektuře textu jsme se zaměřily na detaily týkající se formátu knihy, počtu stránek, druhu papíru, jeho gramáže a povrchové úpravy. Výběr formátu knihy nebyl příliš komplikovaný. Nejvhodnější byl čtvercový formát s rozměry ilustrací 22 x 22 cm. Ačkoli byly původní ilustrace již ve čtvercovém formátu, bylo nutné je upravit kvůli možným ořezům. Abychom předešly ztrátě důležitého obsahu zvětšila jsem ilustraci o ořez a dokreslila chybějící části. Každou ilustraci jsem následně zpracovala v grafickém programu, čímž jsem zajistila, že budou připraveny na finální tisk. Stejné úpravy bylo třeba provést i u ilustrací na titulní a zadní straně knihy, kde byl ořez větší. Dokončení těchto úprav bylo náročné, ale nakonec se podařilo zachovat estetiku a kvalitu ilustrací.

V rámci spolupráce s nakladatelstvím jsme musely dodržet stanovený počet stránek, což nás přimělo rozhodnout se, zda pár ilustrací vynecháme, nebo zda přidáme nové. S autorkou jsme se dohodly na doplnění dvou nových ilustrací bez textu. Čtenářům jsme poskytly prostor pro zamyšlení nad příběhem. Tyto ilustrace sloužily jako pomyslné zastavení, kde se čtenář mohl ponořit do svých myšlenek. Výběr papíru byl dalším důležitým krokem. Rozhodly jsme se pro použití větší gramáže papíru, aby kniha byla odolná a dlouho vydržela. Zejména proto, že byla určena pro školkové děti, které s knihami často zacházejí nešetrně a teprve se učí správné manipulaci. Silnější gramáž také přispívala ke komfortu při listování knihou.

Obal knihy jsme zvolily pevný a lesklý, což zajistilo jeho vyšší odolnost a estetickou hodnotu. Pozornost jsme věnovaly i předsádkám, jež vyplňují prostor mezi obalem a obsahem knihy. Po důkladném zvážení jsme se rozhodly pro předsádku s grafickým motivem listů, inspirovaným opakujícím se prvkem v knize. Listový rám s lineární kresbou a kruhovými tahy štětcem tvořil harmonický a estetický přechod mezi obalem a obsahem knihy. Posledním krokem bylo správné usazení ilustrací, volba písma a návrh vzhledu titulní a zadní strany knihy. Velkým pomocníkem nám byl grafik, který přicházel se skvělými nápady a dotvořil naše dílo k dokonalosti. Po dokončení všech úprav jsme s autorkou měly možnost poprvé spatřit naše společné dílo. Po korektuře byl digitální návrh následně odeslán do tiskárny v Domažlicích a během několika týdnů jsme obdržely sto výtisků naší knihy. Tento úspěch mi přinesl obrovskou radost. Kniha splňovala veškeré mé estetické a kvalitativní požadavky. Bylo příjemné cítit v rukou výsledek mé usilovné dvouroční práce na ilustracích ve spojení s celým příběhem. Tímto jsem si splnila jeden velký sen, který jsem mohla propojit se svým studiem na vysoké škole. Tajně doufám, že nebyl poslední.

7 CÍLE KNIHY – PODPORA ADAPTACE DÍTĚTE A KOGNITIVNÍHO VÝVOJE

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit ilustrace provázející čtenáře celým příběhem autorské knihy. Tyto ilustrace mají za úkol nejen zvýšit estetickou hodnotu knihy, ale také doplňovat a posilovat celkový dojem z příběhu. Ilustrace jsou navrženy tak, aby vytvářely prostředí, vyjadřovaly emoce a pocity, čímž čtenáři umožňují hlubší propojení s dějem. V dětské literatuře mají ilustrace a příběh rovnocennou úlohu, což znamená, že musí být v dokonalé harmonii. Jen tak mohou společně dosáhnout maximální působivosti, což je hlavním cílem jak autora textu, tak ilustrátora. Kniha by měla sloužit jako pomůcka pro učitelky mateřských škol, rodiče nebo starší sourozence, kteří chtějí podpořit nejmladší členy rodiny při jejich vstupu do mateřské školy. Cílovou skupinou jsou všechny děti, jež se teprve chystají nastoupit nebo ty jež začaly docházet do mateřské školy. Přechod do nového prostředí je pro každé dítě individuální zkušeností, protože každé dítě zvládá socializaci, nové prostředí, nové tváře, odloučení od rodiny a převzetí zodpovědnosti různými způsoby.

Své najdou i děti, které již do mateřské školy dochází, ale situaci nezvládají a potřebují pomoc při překonávání těchto obav. Je důležité připravit děti na nadcházející změnu a komunikovat s nimi o všech aspektech. Doporučuje se používat laskavou komunikaci a vřelý citlivý přístup, který děti podpoří a dodá jim pocit bezpečí. Pro určité děti může být právě tato kniha skvělým pomocníkem při adaptaci na nové prostředí mateřské školy. Příběh a ilustrace v knize jsou navrženy tak, aby dětem usnadnily pochopení a přijetí změn. Kniha může sloužit také jako nástroj k otevření diskuse mezi dětmi a dospělými, což může dále podpořit jejich emoční a sociální rozvoj.

Celkově tedy kniha plní několik zásadních funkcí. Jejím cílem bylo dosáhnout vysoké estetické hodnoty a vytvořit krásné, čisté a příjemné prostředí, do kterého se dítě zamiluje. Usilovala jsem o zobrazení milého hrdiny, s nímž se dítě může ztotožnit a připravit se na cestu, kterou musí podniknout. Zvláštní důraz jsem kladla na postavu skřítka Bonifáce, milého a usměvavého průvodce. Prostředí skřítkovské školky bylo koncipováno tak, aby děti přitahovalo a působilo uklidňujícím a bezpečným dojmem. Trocha fantazie byla přidána tím, že celá školka byla umístěna do dutiny stromu, kde si skřítkové hráli na měkkém mechu. Snažila jsem se vytvořit barevné a esteticky přitažlivé prostředí knihy. Může být klíčové pro to, zda dítě prostředí a hrdiny přijme a zda se ke

knize po přečtení znovu vrátí. Ilustrace v této knize slouží také k lepšímu pochopení textu. Pro mladší čtenáře, kteří se teprve učí číst nebo mají omezenou slovní zásobu, jsou obrázky nezbytné pro porozumění děje. Díky vizuálním podnětům si děti mohou snadněji představit příběhy, vytvářet vlastní interpretace a tvořit nové světy ve své mysli. Podporují tím svojí fantazii.

Interakce s ilustracemi může rozvíjet dětské dovednosti, jako je rozpoznávání a pojmenovávání předmětů, porozumění sekvencím a logickým vztahům. Stejně tak rozvíjí jazykové schopnosti prostřednictvím popisování a vyprávění toho, co na obrázcích vidí. Ilustrace nejenže oživují příběh, ale také pomáhají dětem lépe porozumět a přijmout nové situace a změny ve svém životě. Příběh je pečlivě strukturován tak, aby byl srozumitelný a přitažlivý pro dětské čtenáře. Poskytuje podporu dospělím, kteří děti provázejí tímto důležitým obdobím jejich života.

8 PRÁCE S KNIHOU – PLÁNOVÁNÍ

Po dokončení knihy "Jdu poprvé do školky" jsem měla za úkol využít ji v praxi s nejméně třemi dětmi. Rozhodla jsem se rozšířit záběr a vytvořila jsem dvoutýdenní plán pro první práci s touto knihou. Plán vychází z klíčových momentů knihy a je navržen tak, aby jednotlivé denní aktivity navazovaly na děj v knize a byly s ním tematicky propojené. Tento plán jsem připravila pro celou kaštanovou třídu, ve které jsem třídní učitelkou. V dalším kroku jsem se zaměřila na práci s jednotlivými dětmi, přičemž jsem vybrala dva specifické případy. Prvním byla dívka, která nastoupila tento rok poprvé do školky a jednalo se o dítě s odlišným mateřským jazykem (OMJ). Adaptace byla komplikovaná nejen kvůli změně prostředí, ale také kvůli jazykové bariéře, což představovalo velkou výzvu. Druhým dítětem byla tříletá dívka, která také nastupovala poprvé do školky. Kvůli dlouhé nemoci nastoupila později, což výrazně ztížilo její adaptační období. Dívka přišla bez jakýchkoliv návyků a projevovala se velmi přecitlivěle nebo agresivně, což komplikovalo její začlenění do kolektivu. V prvních zářijových týdnech jsem již měla připravenou předběžnou verzi knihy, kterou jsem si vytiskla a vložila do kroužkové vazby. S touto verzí jsem pracovala s celou třídou. Následně jsem první výtisk knihy zkoušela projít s dívkou s OMJ a s tříletou dívkou, která se vrátila po nemoci.

8.1.1 Plánování (dva týdny)

PRVNÍ TÝDEN

Pondělí

Ranní kruh:

Po ranních rituálech představím dětem knihu „Jdu poprvé do školky“. Společně přečteme první dvě stránky, kde se nám hlavní postava Josífek představí a vyjádří své obavy z nástupu do školky. Má strach a netěší se. Chtěl by raději zůstat doma. Popisuje školku, kterou již viděl. Po přečtení si ukážeme ilustrace a rozvineme debatu: Kdo je Josífek? Kam půjde a proč? Jaké další postavy jsou v příběhu? Jak se Josífek cítí a čeho se bojí? Následně obrátíme pozornost na děti a jejich vlastní zkušenosti s nástupem do školky. Kdo z vás šel letos poprvé do školky? Bály jste se?

Jak jste to zvládly? Jak se vám tu líbí? Kdo z vás už školku zná? Na co se můžete těšit? Kdo a co nás čeká?

Cíl:

Diskuse rozvíjí komunikační dovednosti, schopnost samostatného a smysluplného vyjadřování myšlenek a pocitů. Děti by měly zvládnout mluvit ve větách, porozumět slyšenému, zachytit hlavní myšlenku a zopakovat ji.

Aktivita: Já jsem Josífek

Po kruhu si zahrajeme hru, při které každý předá plyšáka kamarádovi a ten se představí stejně jako Josífek. Řekne o sobě pár vět. Děti se snaží zapamatovat si co nejvíce informací o svých kamarádech. Následně každý předá míček tomu kamarádovi, jehož jméno nebo zajímavost si pamatuje.

Cíl:

Hra podporuje rozvoj paměti, pozornosti, komunikačních dovedností a hrubé motoriky.

Aktivita: Lepidlo

Na závěr si zahrajeme hru „lepidlo“. Učitelka recituje básničku: „Lepidlo se vylilo a (část těla) dětem slepilo.“ Děti jsou rozděleny do dvojic a musí se přilepit uvedenou částí těla.

Cíl:

Hra rozvíjí pohybové schopnosti, jemnou a hrubou motoriku, koordinaci a rovnováhu. Posiluje kooperativní dovednosti a schopnost následovat instrukce.

Úterý

Ranní kruh:

Po ranních rituálech pokračujeme v četbě knihy „Jdu poprvé do školky“. Přečteme si třetí a čtvrtou stránku, kde Josífek představuje svého

plyšového kamaráda, skřítka Bonifáce. Josífek nám sděluje, že do školky půjdou spolu. Uléhá do postýlky, zlobí se na maminku a chce se mu plakat. Po přečtení si ukážeme ilustrace a diskutujeme: Kdo je Bonifác? Může být plyšák kamarád? Jak se Josífek cítí? Situaci poté obrátíme na děti. Máte doma nebo ve školce nějakého plyšáka? Co bychom mohli pro Josífka udělat? Jak bychom mu mohli zlepšit náladu? Co byste mu řekli o školce? Líbí se vám tady? Děti následně sdílí své zkušenosti s plyšáky a jak by mohly Josífkovi zlepšit náladu.

Cíl:

Diskuse rozvíjí komunikační dovednosti, schopnost samostatného a smysluplného vyjadřování myšlenek a pocitů, prosociální postoje.

Aktivita 1: Modelování kamaráda

V ateliéru děti modelují kamaráda podle vlastních představ z barevné modelíny. Děti mají k dispozici špachtle, nožíky a vykrajovátka. Učitel poskytuje pomoc při vymýšlení nebo technické podpoře.

Cíl:

Aktivita rozvíjí jemnou motoriku, tvořivé myšlení, sebevyjádření a podporuje poznávací city jako zvídavost a radost z objevování.

Aktivita 2: Stavba vysněné školky

Dětem nabídneme širokou škálu stavebního materiálu (dřevěné kostky, kartonové krabice, stavebnice atd.), ten mají využít k postavení své vysněné školky. Jejich úkolem je postavit školku, do které by rády chodily. Vše je v jejich režii. Děti budou rozděleny do skupinek po třech až čtyřech a budou spolupracovat na stavbě.

Cíl:

Aktivita rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, koordinaci ruky i oka, komunikační dovednosti, řečové schopnosti, tvořivost a schopnost spolupráce.

Na konci se posadíme do kroužku a uděláme zpětnou reflexi. Děti, které modelovaly plyšáky, se mohou pochlubit kamarádům a vystavit výsledky své práce. Děti, stavějící školku, ji mohou ukázat a pokusit se jí popsat.

Středa

Aktivity z předchozího dne se opakují. Děti si vyzkouší druhou aktivitu. Na konci proběhne opět společná reflexe.

Čtvrtek

Ranní kruh:

Po ranních rituálech budeme pokračovat v četbě knihy "Jdu poprvé do školky". Společně si přečteme pátou až sedmou stránku. V tomto pokračování se seznamujeme s Josífkovou sestřičkou, která přichází v náručí maminky reagující na Josífkovo volání. Společně uléhají do postele, kde se cítí bezpečně a zavírá oči. Na další straně vidíme spícího Josífka. Když stránku obrátíme, vidíme Josífka na neznámém místě obklopeného listy, kde se snaží najít cestu. Po dočtení příběhu si společně prohlédneme ilustrace a budeme o situaci diskutovat. Rozvíjíme debatu: Kdo se objevil v pohádce? Kolik sourozenců má Josífek? Proč dokázal Josífek usnout? Co se mu mohlo zdát? Kde se Josífek ocitl? Poté debatu obrátíme na děti: Kolik máte sourozenců? Jsou starší nebo mladší? Kdo s vámi bydlí v domě nebo bytě? Co je to rodina?

Cíl:

Diskuse rozvíjí komunikační dovednosti, schopnost samostatného a smysluplného vyjadřování myšlenek a pocitů, a prosociální postoje.

Obě aktivity jsou zaměřeny na společný výsledek. Jedná se o tvořivé aktivity, jejichž cílem je vytvořit domeček ze špachtlí, na jehož zadní straně bude nalepený papír, kam děti nakreslí portrét své rodiny. Snahou je vytvořit domov každého dítěte, který si mohou pověsit ve školce.

Aktivita 1: Lepení domečku ze špachtlí

Děti mají za úkol pomocí špachtlí a lepicí hmoty vytvořit podle předlohy jednoduchý domeček. Tento domeček bude sloužit jako rám pro rodinný portrét. Pro ty děti, které úkol rychle zvládnou, existuje možnost si rám dále zdobit pomocí tužek, voskových pastelek, nalepováním kousků papíru, třpytek nebo papírových tvarů.

Cíl:

Aktivita podporuje jemnou motoriku, koordinaci ruky a oka, trpělivost, soustředění a prostorovou představivost.

Aktivita 2: Rodinný portrét

Děti mají za úkol podle paměti nakreslit všechny členy rodiny, včetně mazlíčků, pokud chtějí. K dispozici mají pastelky, voskovky, barevný papír a nůžky. Mají volnost v tom, s jakými detaily svou rodinu zachytí.

Cíl:

Cílem aktivity je podpora pohybových dovedností a zdokonalení jemné motoriky. Děti by měly procvičovat koordinaci mezi rukou a okem při kreslení a práci s tužkou. Při tvorbě portrétu se rozvíjí paměť, trpělivost a kreativita.

Na konci proběhne opět společná reflexe a následná kompletace obou částí. Výsledkem bude rodinný portrét v rámu ve tvaru domečku z dřevěných špachtlí.

Pátek

V pátek se opakují aktivity z předchozího dne. Děti budou opět rozděleny do stejných skupin, ale tentokrát si vyzkouší druhou aktivitu. Po dokončení aktivit proběhne společná reflexe a spojení obou částí. Výsledkem by měl být rodinný portrét, který bude umístěn v rámu ve tvaru domečku z dřevěných špachtlí. Na závěr týdne dětem nabídneme možnost přinést si svého oblíbeného plyšáka, se kterým si budou moci hrát a účastnit se dalších aktivit.

DRUHÝ TÝDEN

Pondělí

Ranní kruh:

Po ranních rituálech pokračujeme v četbě knihy „Jdu poprvé do školky“. Přečteme si osmou a devátou stránku, kde se Josífek ocitl ve svém snu. Tam ho oživlý Bonifác provází skřítkovskou školkou a ukazuje mu, proč je příjemné chodit do školky. Ukazuje mu široký výběr aktivit, které může ve školce vyzkoušet. Po přečtení si ukážeme ilustrace a rozvineme debatu: Jak je možné, že plyšový skřítek ožil? Kam Josífka Bonifác zavedl? Jak vypadá skřítkovská školka? Co všechno dělají skřítci ve školce? Mají skřítci také učitelku? Po přečtení si ukážeme ilustrace a budeme diskutovat: Kam se ve snech vydáváte vy? Jak si představujete skřítkovskou školku? V čem je podobná naší školce? V čem se od naší školky liší? Dokážete jako Bonifác ukázat školku svému plyšákovi?

Cíl:

Diskuse rozvíjí komunikační dovednosti, schopnost samostatného a smysluplného vyjadřování myšlenek a pocitů. Děti by měly zvládnout mluvit ve větách, porozumět slyšenému, zachytit hlavní myšlenku a zopakovat ji. Kniha rozvíjí práci s fantazií.

Aktivita: Prohlídka pro plyšáky

Děti uspořádají prohlídku školky pro plyšáky. Ukáží jim, kde, co mají a k čemu každá místnost slouží. Děti s plyšáky mají za úkol sebrat v každé místnosti lísteček a při sezení v kruhu si lístečky ukážeme a povídáme si o jednotlivých částech školky a jejich důležitosti.

Cíl: Cílem aktivity je rozvíjet sociální dovednosti, opakovat pravidla chování, bezpečnosti a osvojení si základních poznatků o prostředí, ve kterém žijeme.

Úterý

Ranní kruh:

Po ranních rituálech pokračujeme v četbě knihy „Jdu poprvé do školky“. Přečteme si desátou a jedenáctou stránku, kde se opět dostaví strach Josífka. Bonifác jej uklidňuje a těší se na Josífkovu školku. Po přečtení si ukážeme ilustrace a rozvineme debatu: Jak se teď Josífek cítí? Na co se může Josífek těšit? Komu chce ukázat školku? Po přečtení si ukážeme ilustrace a diskutujeme: Co se vám líbilo na školce? Jak byste postavili skřítkovskou školku?

Cíl:

Diskuse rozvíjí komunikační dovednosti, schopnost samostatného a smysluplného vyjadřování myšlenek a pocitů. Děti by měly zvládnout mluvit ve větách, porozumět slyšenému, zachytit hlavní myšlenku a zopakovat ji. Kniha rozvíjí práci s fantazií a posiluje pocit bezpečí.

Aktivita: Stavba skřítkovské školky

S dětmi vyrazíme na zahradu a z připraveného materiálu (písek, dřevo, větvičky, kůra, mech, tráva a další přírodniny) máme za úkol postavit skřítkovskou školku podle vlastní fantazie. Děti tvoří domečky samostatně, ale kdo chce, může pracovat ve dvojici nebo skupině.

Cíl:

Cílem aktivity je podpora pohybových dovedností a zdokonalení jemné i hrubé motoriky. Stavba školky podle vlastní představy rozvíjí trpělivost, kreativitu, tvořivost a spolupráci.

Středa

Ranní kruh:

Po ranních rituálech pokračujeme v četbě knihy „Jdu poprvé do školky“. Přečteme si dvanáctou a třináctou stránku, kde se Josífek probouzí ze svého snu. Ještě před odchodem mu maminka na znamení toho, že je tu pořád pro něj a že na něj myslí, nakreslí srdíčko na ruku. Po přečtení si

ukážeme ilustrace a rozvineme debatu: S kým si Josífek ráno povídal? Co mu maminka dala jako dárek? Co je to rituál? Máte doma nějaké rituály?

Cíl:

Diskuse rozvíjí komunikační dovednosti, schopnost samostatného a smysluplného vyjadřování myšlenek a pocitů. Děti by měly zvládnout mluvit ve větách, porozumět slyšenému, zachytit hlavní myšlenku a zopakovat ji. Kniha posiluje pocit bezpečí.

Aktivita: Uvítací básnička

S dětmi zavedeme společný rituál. Úkolem bude naučit se básničku, se kterou se přivítáme při každém setkání v kruhu.

Dobré ráno, dobrý den,

popřejem si hezký den.

Společně si budem hrát,

zpívat, kreslit, povídat.

Cíl:

Básničkou rozvíjíme jazykové a komunikační dovednosti, paměť, sluchové vnímání, posilujeme sebejistotu a sebedůvěru.

Čtvrtek

Ranní kruh:

Po ranních rituálech pokračujeme v četbě knihy „Jdu poprvé do školky“. Přečteme si čtrnáctou a patnáctou stránku, kde se Josífek poprvé vydává do školky v doprovodu maminky a sestřičky. Těší se na novou školku a v šatně potkává prvního kamaráda Honzíka. Po přečtení si ukážeme ilustrace a rozvineme debatu: Na co se Josífek těší? Koho potkal Josífek v šatně? Jak se teď cítí? Jak příběh dopadl? Poté budeme diskutovat: Dopadl příběh dobře? Byl důvod bát se jít do školky? Co nás ve školce čeká? Co nás na školce baví? Kdo je to kamarád? Máme tu kamarády?

Aktivita: Kresba kamaráda

Děti rozdělíme při této aktivitě do čtveřic. Na velké archy papíru se děti navzájem obkreslí. Mají za úkol nakreslit do obrysu, jak si představují svého kamaráda. Je důležité spolupracovat a domluvit se, jak kamarád může vypadat. Na konci se posadíme do kruhu a uděláme zpětnou reflexi.

Cíl: Aktivita slouží k podpoře pohybových dovedností a zdokonalení jemné motoriky. Podporuje správné držení tužky a spolupráci.

Pátek

Ranní kruh:

Po ranních rituálech si zkusíme zopakovat uvítací básničku.

Aktivita: Na schovávanou s dekou

Na tuto aktivitu připravíme větší deku. Začne se zpívat krátká písnička a děti mají za úkol se různě procházet, pohybovat nebo i tančit. Po zazpívání písničky usnou na místě a musí si schovat hlavu tak, aby neviděly, kdo je kolem. Učitelka jedno z dětí zakryje dekou a probudí ostatní. Ty mají za úkol uhodnout, který kamarád je pod dekou.

Cíl:

Aktivita slouží k podpoře pohybových dovedností a zdokonalení hrubé motoriky, procvičování paměti a pozornosti.

8.1.1.1 Kaštanová třída – moje třída

Kaštanová třída je heterogenní, skládá se z 23 dětí ve věku 3–7 let; 14 chlapců a 9 děvčat. Z toho 15 dětí je předškolních, 3 děti s odkladem školní docházky. Jedno z předškolních dětí má s ohledem na speciálně vzdělávací potřeby ve spolupráci se SPC vypracován svůj individuální vzdělávací plán. Máme zde také jednoho chlapce a dvě dívky s OMJ.

8.1.2 Plánování (tři dny)

Tento plán jsem navrhla a aplikovala v obou následujících případech práce s dětmi. Chtěla jsem porovnat, jak dvě různé děti reagují na stejný plán aktivit a na knihu samotnou. Cílem bylo opět pracovat s knihou a využít dvě aktivity převzaté z

předchozího dvoutýdenního plánování. Pro třetí den jsem navrhla odlišnou aktivitu, která by lépe vyhovovala individuální práci s dítětem.

Cílem plánování bylo vytvořit bezpečné prostředí pro dítě a nastavit přátelský vztah. Aktivity byly založené na práci s knihou a měly za úkol rozvíjet prosociální chování, socializaci, komunikační dovednosti a podporovat bezpečný a přátelský postoj k mateřské škole.

První den

V úvodní fázi se zaměříme na základní porozumění příběhu. Společně si přečteme knížku a budeme klást otázky zaměřené na děj. Knížku začneme číst od začátku. Představíme si Josífka a jeho situaci. Josífek je smutný, protože brzy půjde do školky. Čteme o školce, kterou už několikrát viděl, ale netěší se tam. V knížce potkáme Josífkovo plyšáka Bonifáce. Na konci čtení se Josífek vydává do postýlky, kde se mu opět stýská. Usíná až po příchodu maminky a sestřičky. Dítěti nabídneme možnost přinést si do školky svého plyšáka. Bude mu moci ukázat školku a zůstane ním po celou dobu.

Diskuse:

Kdo je Josífek? Proč je Josífek smutný? Proč se Josífek netěší do školky? Kdo je Bonifác?

Cíl:

Diskuse rozvíjí komunikační dovednosti, schopnost samostatného a smysluplného vyjadřování myšlenek a pocitů.

Aktivita: Modelování kamaráda

V ateliéru si dítě může vymodelovat kamaráda z barevné modelíny podle vlastních představ. K dispozici má špachtle, nožíky a vykrajovátka. Učitel poskytuje pomoc při vymýšlení nebo technické podpoře.

Cíl:

Aktivita rozvíjí jemnou motoriku, tvořivost, tvořivé myšlení, sebevyjádření a podporuje poznávací city jako zvídavost a radost z objevování.

Druhý den

Pokračujeme ve čtení a zapojíme dítě do aktivní diskuse o příběhu. Josífek se ve snu objeví ve své školce a hledá cestu. Potká svého kamaráda Bonifáce, který se mu pochlubí se svojí školkou. Ukáže mu, co všechno dělá s ostatními kamarády skřítky. Josífkovi se Bonifácova školka líbí.

Diskuse:

Kde se objeví Josífek? Co je sen? Co všechno mu Bonifác ukázal? Líbí se Josífkovi Bonifácova školka?

Cíl:

Debata rozvíjí komunikační dovednosti, schopnost samostatného a smysluplného vyjadřování myšlenek a pocitů. Děti by měly mluvit ve větách, porozumět slyšenému, zachytit hlavní myšlenku a zopakovat ji. Kniha rozvíjí fantazii a posiluje pocit bezpečí.

Aktivita: Stavba vysněné školky

Dítěti nabídneme širokou škálu stavebního materiálu (dřevěné kostky, kartonové krabice, lego, stavebnice atd.), který má využít k postavení své vysněné školky. Jeho úkolem je postavit školku, do které by rádo chodilo.

Cíl:

Aktivita rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, koordinaci ruky a oka, tvořivost, fantazii a pozitivní vztah k mateřské škole.

Třetí den

Pokračujeme ve čtení knížky. Josífek se probouzí ze snu. Při cestě do školky si bere plyšáka Bonifáce a od maminky dostane dárek – srdíčko na ruku, aby věděl, že na něj maminka myslí. Ve školce se Josífek setkává se svým novým kamarádem Honzíkem.

Diskuse:

Co všechno si Josífek odnáší z domova do školky? Co je to rituál? Koho Josífek ve školce potkává?

Cíl:

Debata rozvíjí komunikační dovednosti, schopnost samostatného a smysluplného vyjadřování myšlenek a pocitů. Děti by měly mluvit ve větách, porozumět slyšenému, zachytit hlavní myšlenku a zopakovat ji. Kniha rozvíjí fantazii a posiluje pocit bezpečí.

Aktivita: Kresba obrázku

Společně s dítětem vytvoříme obrázek na téma: obrázek pro radost, co se mi líbí ve školce, co mám doma rád.

Cíl:

Aktivita rozvíjí jemnou motoriku, koordinaci ruky a oka, tvořivost a fantazii. Zaměřuje se na podporu komunikačních dovedností a pozitivního vztahu k mateřské škole.

8.1.2.1 Zuzanka – Dívka s odlišným mateřským jazykem

Tento rok se k nám poprvé připojila čtyřletá dívka, kterou budeme nazývat Zuzanka. Zuzanka je dítě s odlišným mateřským jazykem (OMJ), což komplikovalo její adaptaci do nového prostředí vzhledem k jazykové bariéře. Ačkoli znala některá česká slovíčka, převážně komunikovala ve svém rodném jazyce. Rodiče aktivně podporovali její učení českého jazyka tím, že na ní mluvili česky.

Na začátku školního roku byla Zuzanka velmi tichá a těžce snášela odloučení od rodičů. Ranní rozloučení s maminkou bylo zdlouhavé a po jejím odchodu dívka dlouho plakala. Tento scénář se opakoval denně. Pokoušela jsem se zjistit od rodičů rozsah jejího chápání českého jazyka a zda bude příběh odpovídat jejím jazykovým znalostem. Po zjištění, že Zuzanka bude příběhu z velké části rozumět, jsem se rozhodla využít knížku jako prostředek k navázání pozitivního vztahu a podpoření její integrace do mateřské školy.

Po konzultaci s rodiči jsem plánovala individuální práci s dívkou po odpoledním odpočinku. Metoda práce s knížkou se ukázala jako ideální, protože obsahovala jednoduchá slova, kterým Zuzanka rozuměla. Práci jsem rozdělila do tří dnů, což nám umožnilo systematicky sledovat její pokroky.

8.1.2.2 Nelinka

Dále jsem pracovala s tříletou holčičkou, které budeme říkat Nelinka. Nelinka nastoupila do mateřské školy po delší nemocnosti a bylo to její první zařazení do kolektivu. Při příchodu neměla vyvinuté žádné návyky, což značně komplikovalo její adaptaci.

Nelinka se projevovala přecitlivěle, často až agresivně, což ztěžovalo její začlenění mezi ostatní děti. Měla tendenci se schovávat a byla velmi plačtivá. Naopak v některých situacích projevovala silnou potřebu vše prozkoumat a nebyla schopná udržet pozornost. Tyto extrémní reakce komplikovaly práci s ní a vyžadovaly individuální přístup a zvláštní péči.

Pro usnadnění jejího přechodu do školního prostředí jsme se rozhodli implementovat několik specifických strategií. V první řadě bylo důležité vytvořit pro Nelinku bezpečné a předvídatelné prostředí. Zaměřili jsme se na zavedení pravidelného denního režimu, který by jí poskytl pocit jistoty a stability. Věnovali jsme se jí individuálně, abychom lépe porozuměli jejím potřebám a reakcím. Bylo důležité, aby cítila, že má v učiteli oporu a že je jejím emocím nasloucháno.

9 PRÁCE S KNIHOU – UVEDENÍ DO PRAXE

9.1 Uvedení do praxe – Kaštanová třída

V rámci dvou týdenního plánování práce s knížkou "Jdu poprvé do školky" jsem se zaměřila na různé aktivity, které měly dětem přiblížit témata začlenění do kolektivu, přátelství a rodiny.

PRVNÍ TÝDEN

Pondělí

V pondělí jsem dětem představila novou autorskou knížku "Jdu poprvé do školky". Po přečtení příběhu jsme si s dětmi celou situaci zrekapitulovali. Během diskuse jsme se zaměřili na hlavní postavu příběhu, Josífka, a jeho pocity. Bylo zřejmé, že se děti na hlavního hrdinu rychle naladily a projevily empatii vůči jeho situaci. Většina dětí měla se začleněním do kolektivu pozitivní zkušenost.

Děti rády vyjmenovávaly vše, co se jim na školce líbí a jaké hračky si zde oblíbily. Tato aktivita podpořila sdílení osobních zkušeností a posílila pocit sounáležitosti mezi dětmi. Při aktivitě se jmény děti dokázaly sedět v klidu a trpělivě naslouchat každému kamarádovi, který se představoval a sdílel o sobě zajímavosti.

V druhém kole hry, kdy děti předávaly plyšáka, si vybíraly převážně své kamarády. Nicméně, několik dětí se projevilo výjimečně dobře v zapamatování zajímavostí o nových kamarádech, což naznačuje jejich zvýšenou vnímavost a zájem o druhé.

Nové děti se do aktivity zapojily méně a projevovaly nejistotu. Tato situace ukazuje na potřebu více podporovat nově příchozí děti při začleňování do kolektivu. Při aktivitě "lepidlo" se děti nadchly a bylo patrné, že si mnoho z nich plete pravou a levou stranu. Proto jsem do této aktivity zařadila více prvků pravolevé orientace, aby si děti mohly lépe zapamatovat rozdíly. Dvě děti odmítly tuto hru hrát, ale přesto seděly opodál a sledovaly ostatní, což naznačuje jejich zájem a případnou ochotu se zapojit v budoucnu.

Pondělní aktivity ukázaly, že děti jsou schopny se rychle naladit na nové téma a projevují empatii a zájem o nové informace. Diskuse a hry podporovaly rozvoj

jejich dovedností, stejně jako schopnost orientace v prostoru. Některé děti vyžadují více podpory při začleňování do kolektivu, což bude klíčovým bodem pro další aktivity v nadcházejících dnech.

Úterý

V úterý se děti opět těšily na pokračování práce s knížkou "Jdu poprvé do školky". Tentokrát je zaujal skřítek Bonifác, který v nich vzbudil velký zájem. Při diskusi jsem zjistila, že děti rády mluví o svých plyšových kamarádech, což se stalo ústředním bodem našeho dnešního programu.

Aktivity byly rozděleny do dvou skupin, přičemž každá skupina pracovala na jiném úkolu. První skupina měla za úkol v ateliéru vytvořit svého kamaráda. Modelování děti velmi bavilo a byly schopné vytvářet nápadité postavičky. Společně si dokázaly vzájemně půjčovat pomůcky, a nakonec připravily výstavu svých výtvorů, kterou umístily do šatny pro rodiče.

Druhá skupina měla za úkol postavit vysněnou školku. Při této aktivitě jsem si všimla, že pár dětí mělo potíže spolupracovat s ostatními. Skupinky, se dokázaly dobře domluvit, ale byli zde také jedinci, kteří se raději distancovali a pracovali na své stavbě samostatně. Aktivita děti natolik zaujala, že ve stavbě pokračovaly i během volné činnosti. U některých dětí převažovaly stavby do výšky, zatímco jiné se soustředily na budování dlouhých a silných hradeb. Ve stavbách se objevily různé prvky jako skluzavky, dveře, okna, trampolíny, ale i postele na odpočinek.

Na závěr každá skupina prezentovala své stavby ostatním kamarádům. Tato aktivita nejenže podporovala kreativitu a technické dovednosti dětí, ale také je učila prezentovat a obhajovat své nápady před ostatními. Z hlediska spolupráce bylo patrné, že některé děti potřebují více podpory a vedení při týmové práci, zatímco jiné již vykazují schopnost efektivně spolupracovat a komunikovat v rámci skupiny.

Úterní aktivity ukázaly, že děti jsou schopné se intenzivně věnovat tvořivým činnostem a že mají velkou představivost. Tvorba kamarádů z modelovací hmoty a stavba vysněné školky jim poskytly prostor pro vyjádření svých myšlenek a

nápadů. Nicméně, potřeba posílit schopnosti týmové práce u některých dětí je stále aktuální. Tento aspekt bude vyžadovat další pozornost v rámci budoucích aktivit a plánování.

Středa

Ve středu se aktivity z předchozího dne opakovaly, což dětem umožnilo vyzkoušet si druhou aktivitu, kterou nestihly předchozí den. Znovu se ukázalo, že stavba vysněné školky měla velký úspěch. Děti se do této činnosti zapojily s nadšením a kreativně využívaly další materiály, jako například šátky a molitanové kostky, čímž rozšířily možnosti své tvorby.

Při společné reflexi děti tuto aktivitu velmi chválily. Bylo zřejmé, že jim přinesla nejen radost a zábavu, ale také rozvoj jejich prostorové představivosti a schopnosti spolupracovat v týmu. Děti si dokázaly navzájem půjčovat materiály a pomáhat si při realizaci svých nápadů, což je důležitý krok k posílení sociálních dovedností a kolektivního ducha.

Čtvrtek

Ve čtvrtek jsme pokračovali ve čtení knížky "Jdu poprvé do školky". Po přečtení příběhu jsme navázali na téma rodiny prostřednictvím otázek. Diskutovali jsme s dětmi o jejich sourozencích. Tato diskuse spontánně vedla k tomu, že několik dětí zmínilo své domácí mazlíčky. Následovala debata o tom, zda domácí mazlíček může být považován za člena rodiny a jaké druhy zvířátek mají děti doma. Téma zvířátek děti nadchlo a rády o něm hovořily. Následně jsme se vrátili k tématu rodiny.

Děti byly rozděleny do dvou skupin. První skupina měla za úkol sestavit jednoduchý domeček pomocí špachtlí, štětců a lepidla. Domeček byl předem vytvořený jako vzor, který děti měly následovat. Skládal se ze šesti špachtlí. Starší děti zvládly tuto aktivitu velmi dobře a rychle, což jim umožnilo věnovat se i zdobení domečku. Menším dětem činilo problémy lepení špachtlí k sobě, zejména kvůli potřebě držet je pohromadě dostatečně dlouho, aby lepidlo zaschlo. Nicméně i nejmenší děti byly schopné složit špachtle podle vzoru a s malou pomocí dokončily své domečky. Po zaschnutí děti zdobily domečky

voskovkami a barevným papírem. Finální výrobky byly umístěny do sušáku na obrázky a sloužily jako rámy pro rodinné portréty.

Druhá skupina dětí měla za úkol nakreslit rodinný portrét. K dispozici měly pastelky, fixy, vodové barvy, barevný papír, lepidlo a nůžky. Úkolem bylo vytvořit portrét rodiny tak, jak si děti pamatují její členy. Děti si mohly pohrát s barvami oblečení a přidávat různé doplňky. Některé děti přidaly do portrétu i své domácí mazlíčky, což vedlo k velmi osobitým a kreativním výsledkům. I nejmenší děti se snažily nakreslit sebe, svou maminku a tatínka pomocí jednoduchých tvarů, zatímco předškoláci zvládali detailnější kresby.

Z pohledu plánování a vyhodnocení dvoutýdenního programu práce s knížkou "Jdu poprvé do školky" se ukázalo, že čtvrteční aktivity byly velmi úspěšné v podpoře kreativního myšlení a rozvoje jemné motoriky. Děti vyjádřily skrze aktivity svou představivost a zároveň posílily své sociální dovednosti prostřednictvím týmové práce. Povídání o rodině a domácích mazlíčcích také přispěla k rozvoji komunikačních schopností a schopnosti dětí sdílet své osobní zkušenosti.

Pátek

V pátek jsme zahájili den ranním kruhem. Následně jsme se věnovali aktivitám z předchozího dne. Děti měly možnost zkusit si druhou aktivitu, která spočívala ve výrobě rámu ve tvaru domečku a rodinných portrétů. Po dokončení těchto dvou částí byly oba výrobky spojeny, čímž vznikl domeček, ve kterém byl zarámovaný rodinný portrét. Tento výrobek symbolizoval domov dítěte a byl vystaven v prostoru šatny, kde si jej mohli prohlédnout i rodiče (viz obr. 6,7).

Závěrem jsme děti a jejich rodiče informovali, aby si děti na příští týden přinesly svého oblíbeného plyšáka. Tento plyšák bude použit při jedné z plánovaných aktivit, která bude propojena s knihou "Jdu poprvé do školky".

Páteční aktivity umožnily dětem znovu prožít radost z tvorby a zároveň posílily jejich vazby na rodinu. Spojení rodinného portrétu s domečkem ze špachtlí vytvořilo hmatatelný a osobní výrobek, který děti hrdě vystavovaly. Celkově lze konstatovat, že páteční aktivity byly úspěšné v integraci rodinných a kreativních

prvků do vzdělávacího programu. Děti se aktivně zapojily, prohlubovaly své sociální dovednosti a měly příležitost sdílet své výtvory s rodiči, což posílilo jejich sebevědomí a pocit úspěchu. Tímto způsobem se podařilo propojit školní a rodinné prostředí a vytvořit harmonický přechod mezi oběma světy, což je klíčové pro úspěšný rozvoj dětí v předškolním věku.

DRUHÝ TÝDEN

Pondělí

Po ranních rituálech jsme se věnovali četbě knížky "Jdu poprvé do školky". Tato část příběhu představuje Josífkův sen. V něm se setkává s Bonifácem. Josífkovi je ukázána celá školka a představeny aktivity, které zde probíhají. Následně jsme se zaměřili na diskusi o snech a probírali, proč se nemusíme bát zlých snů. Děti se aktivně zapojily a podělily se o své sny. Dalším bodem byla reflexe tématu skřítkovské školky a hodnoty vzájemné pomoci, kterou ukazuje Bonifác Josífkovi. Položili jsme dětem otázku, zda by dokázaly jednat podobně jako Bonifác a pomoci svému kamarádovi.

Následně jsme se přesunuli k praktické aktivitě, kde děti měly za úkol zprostředkovat svým plyšákům prohlídku školky a na každém místě sebrat papírky. Praktická část s prohlídkou školky poskytla prostor pro rozvoj kreativity a představivosti dětí a také podpořila jejich jemnou motoriku. V závěru jsme si povídali o významu jednotlivých míst ve školce a jak se o ně starat. Děti se zapojily do aktivit s nadšením. Vysvětlení významu jednotlivých míst ve školce přispělo k rozvoji zodpovědnosti za prostředí kolem sebe. Celkově byly pondělní aktivity úspěšné a přispěly k obohacení zážitků dětí ve školce.

Úterý

Ranní četba knihy pokračovala v momentě, kdy se Josífek opět setkává s nejistotou. Je tu ale Bonifác, který se ho snaží uklidnit. Děti měly příležitost sdílet své názory a zkušenosti. Dětem se líbila myšlenka skřítkovské školky, kterou Josífek navštívil ve svém snu. Zeptali jsme se, zda by si nechtěly postavit podobnou.

Praktická část dne spočívala ve stavbě skřítkovské školky na zahradě. Dětem byl poskytnut široký výběr stavebního materiálu, který jim umožnil uplatnit svou fantazii a tvořivost. Výsledné stavby reflektovaly různé přístupy. Po dokončení stavby jsme provedli společnou prohlídku, což dětem umožnilo prezentovat své projekty a sdílet své myšlenky a nápady. Tato část aktivit podporovala jejich komunikační dovednosti a sebedůvěru. Aktivity přispěly k rozvoji dětského potenciálu a schopností.

Středa

Ve středu jsme po ranním kruhu navázali na četbu knihy "Jdu poprvé do školky". V této části knihy jsme se věnovali okamžiku, kdy se Josífek probouzí a při ranní přípravě do školky dostává od maminky dárek ve formě kresleného srdíčka. S dětmi jsme diskutovali o rituálech a jejich významu. Ptali jsme se jich, zda mají nějaké vlastní. Mnoho dětí si vybavilo každodenní loučení před kamerou.

Díky propojení jejich osobních zkušeností s probíraným témate jsme vytvořili prostředí, ve kterém se děti cítily podporovány a respektovány, což přispělo k budování důvěry v kolektivní prostředí třídy. Při představení uvítací básničky jsme pozorovali různé reakce dětí. Nové děti potřebovaly trochu podpory, aby si básničku osvojily. I přesto, že některým trvalo déle, než si ji zapamatovaly, nakonec se většina z nich úspěšně zapojila. Ukázalo se, že děti jsou ochotné a schopné zapojit se do nových úkolů. Poskytnutí podpory a povzbuzení může vést k jejich úspěchu a aktivnímu zapojení.

Čtvrtek

Po ranních rituálech jsme se naposledy ponořili do knihy. Závěr knihy sleduje Josífka, jak v doprovodu maminky a sestřičky vstupuje do školky. V šatně potkává nového kamaráda. Děti měly možnost vyjádřit jejich pohled a vcítit se do emoce, kterou Josífek prožíval. Děti projevily zájem a nadšení z knihy.

Následně jsme přešli k tvůrčí aktivitě, kdy jsme vytvářeli kresby kamarádů. Tato aktivita se setkala s nadšením jak malých, tak velkých dětí. Podnítila jejich kreativitu a fantazii. Při tvorbě se děti nejen zabavily, ale i projevily svou originalitu (viz obr. 8).

Díla jsme vystavili ve třídě a práci jsme společně reflektovali.

Pátek

Poslední den naší dvoutýdenní práce s knížkou byl zahájen opakováním uvítací básničky v ranním kruhu. Tentokrát bylo patrné, že děti si básničku postupně začínají pamatovat a nebojí se zapojit do recitace. Opakování básničky bylo doprovázeno radostnou atmosférou a tanečním veselím, což naznačovalo, že se dětem líbí a cítí se při ní dobře.

Další aktivita vyžadovala velkou deku. Po vysvětlení pravidel děti započaly s hrou na hledání skrytého kamaráda pod dekou. Tato hra podporovala rozvoj pozornosti, koordinace a sociálních dovedností.

Na závěr dne jsme se sešli v kruhu a zopakovali si jména pomocí hry s plyšákem. Tím jsme uzavřeli druhý týden práce s knížkou. Při pobytu venku děti měly možnost pokračovat ve stavbě stromových domků.

9.2 Uvedení do praxe – Zuzanka – Dívka s odlišným mateřským jazykem

První den

První den jsme si společně se Zuzankou přečetly první část knížky. Po přečtení knížky jsem se snažila zjistit, co si Zuzanka pamatuje. Ptala jsem se na hlavního hrdinu. Hned jej poznala, a dokázala i sama navázat na jeho plyšového kamaráda. Zuzanka dokázala pochopit pocity Josífka, protože její vlastní pocity byly velmi podobné. I Zuzanka měla malého sourozence, tudíž knížka do velké míry zrcadlila její příběh. Mluvily jsme o její rodině a Zuzanka se na toto téma velmi rozpovídala. Bylo vidět, že má silné pouto ke každému členovi rodiny a zde se zatím necítí v bezpečí. Zdálo se, že jazyková bariéra pro nás není takovou překážkou.

V ateliéru jsem připravila modelovací hmotu a všechny potřebné nástroje. Požádala jsem Zuzanku, aby se zamyslela nad svým oblíbeným kamarádem. Zuzanka si vybrala za motiv králíčka, kterého měla i doma. Výtvor jsme následně vystavily v šatně. Po příchodu rodičů jsme společně se Zuzankou ukázaly výsledek naší práce. Rodiče jsem požádala o donesení plyšového zajíčka.

Druhý den

Druhý den jsme pokračovaly v příběhu. Opět zde nebyl téměř žádný komunikační problém a bylo vidět, že dívku příběh zaujal.

Během aktivity jsme se Zuzankou stavěly vysněnou školku. Velmi kreativně pojala celou stavbu, která připomínala spíše palác s věžičkami a hradbami. Zuzanky stavbu jsem opatřila jmenovkou, aby ji nikdo nezbořil a dívka si ji mohla užít i další den. Zuzanka s velkým nadšením vzala oba rodiče do třídy a ukazovala jim svoji školku.

Třetí den

Poslední den jsme společně dočetly celý příběh. Zuzanka příběhu krásně porozuměla. Sama reflektovala Josífkovo pocity a věděla, na co se Josífek těší. I Zuzanka se dnes těšila na svoji stavbu, která přečkala do druhého dne.

V ateliéru jsem Zuzance poskytla kreslící prostředky a měla za úkol nakreslit něco, co má ráda nebo co jí dělá radost. Tento nápad se setkal s přijetím. Nakreslila sebe a rodinu s duhovým pozadím. Po dokreslení obrázku si jej Zuzanka vložila do svého šuplíku a při příchodu rodičů se hned pochlubila.

9.3 Uvedení do praxe – Nelinka

První den

Knížku jsem s dívkou četla během odpočívání, protože Nelinka měla tendenci utíkat z postýlky a hrát si s hračkami. Zvolila jsem knihu jako prostředek odreagování, který by ostatní děti nejméně rušil během odpočinku. Přečetla jsem s ní úvodní část knihy. Nelinka si zejména oblíbila obrázky a okamžitě si zamilovala skřítka Bonifáce. Ráda listovala v knize a často jsme se musely vracet na předchozí stránky. Měla zájem ukazovat na předměty v knize a pojmenovávat je. Často se ptala na věci, které neznala, a chtěla znát jejich názvy. Vzhledem k jejímu věku ji více zaujala obrazová část knihy než její obsah.

Během odpolední aktivity jsem s Nelinkou zkoušela vytvořit z modelovací hmoty jejího oblíbeného plyšáka – šedivou kočku, kterou si přinesla první den do školky. Byla na ni velmi fixovaná. Byla velmi nadšená z práce s modelovací hmotou a

dokázala se na ni plně soustředit. Poté jsme výsledek vystavily v šatně a při příchodu maminky jsme se pochlubily Nelinčinou prací.

Druhý den

Během odpočívání jsme pokračovali ve čtení knihy. Nelinka trvala na tom, že chce knihu číst znovu od začátku. Poté jsme jen přidaly pár dalších stránek.

Během odpolední aktivity jsem se snažila Nelinku motivovat ke stavbě. Nabídla jsem jí stavební materiál – dřevěné a molitanové kostky, a pustili jsme se do práce. Nelinku bavilo stavět, ale spíše experimentovala s kostkami, než aby dodržovala zadání. Podpořila jsem její zájem a společně jsme hledaly, co všechno s kostkami můžeme postavit.

Třetí den

Nelinka už od začátku dne hledala knížku se slovy: "Kde je skřítek?". Během společného čtení opět vyžadovala, abychom začaly číst od začátku. Nelinka si knihu ráda prohlížela a ukazovala ji své plyšové kočce. Knihu jsme se zájmem dočetly až do konce.

Během odpolední aktivity Nelinka nakreslila obrázek domů. Byla na něm maminka s barevnými srdíčky. Po příchodu maminky se běžela hned pochlubit.

10 SPOLUPRÁCE S RODIČI

S rodiči jsme se domluvili na několika zásadních krocích pro lepší adaptaci dítěte do mateřské školy. Požádali jsme rodiče o dodržování rychlého loučení s dítětem. Loučení se zbytečně neprodlužuje. Rodiče mohou využít v naší třídě možnost loučení přes kameru, kde si děti s rodiči mohou zamávat nebo poslat pusu. V prvních týdnech adaptace jsme apelovali na zkracování času, který rodič stráví ve třídě jako podpora pro dítě. Navrhli jsme rodině, aby si dítě vzalo do školky svého oblíbeného plyšáka, který s ním může být po celý den. Na začátku roku jsme zavedli portfolio, které rodiče naplní fotkami rodinných příslušníků, aby dítě mohlo v případě potřeby nahlédnout. Prosili jsme rodiče, aby se před dítětem o školce vyjadřovali pozitivně. Nově jsem zavedla deník kaštanové třídy, kde si děti s rodiči mohou prohlížet, co se ve třídě dělo za uplynulý měsíc.

10.1 Spolupráce s rodiči – Zuzanka

V této konkrétní situaci jsme s rodiči Zuzanky zavedli výše uvedená pravidla. Maminka Zuzanky měla tendence protahovat loučení, což ztěžovalo odloučení dívky od matky. Proto jsme se domluvili, že loučení bude co nejkratší a Zuzanka si po rozloučení s maminkou nebo tatínkem pošle pusu do kamery. Každý pokrok jsme konzultovali s rodiči a snažili jsme se přijmout kroky pro co nejlepší adaptaci dívky. Rodiče dlouhodobě pracovali na odstranění jazykové bariéry a doma s dívkou mluvili česky. Knížku, se kterou jsme pracovali, měli rodiče k dispozici a mohli se podívat i do naší školky na výsledky. Rodiče Zuzanky byli velmi vnímaví a nápomocní, podporovali konverzace a témata z knížky, projevovali zájem o Zuzančino zapojení do školního života.

10.2 Spolupráce s rodiči – Nelinka

V případě Nelinky jsme použili stejné postupy jako v případě Zuzanky. Rodiče měli přístup k informacím o dění ve třídě a mohli nahlédnout i do knihy. Z naší strany proběhly pokusy o přiblížení Nelinčiných pokroků v procesu adaptace. Ty se ale neshledaly se zájmem rodiny a zapojení rodiny do procesu podpory dítěte narazily na odmítnutí.

11 VYHODNOCENÍ

Během dvou týdenního programu jsme se zaměřili na podporu rozvoje dětí předškolního věku prostřednictvím práce s knihou "Jdu poprvé do školky". Tato dětská kniha se stala oblíbenou mezi dětmi. Mohly se ztotožnily nejen s hlavní postavou, ale také s jeho přítelem Bonifácem. Každý den jsme společně procházeli příběhem, následovaným různými tvůrčími aktivitami. Aktivity byly tématicky spojeny s obsahem. Bylo pozoruhodné, jak děti s radostí přistupovaly ke všem aktivitám. Podařilo se udržet jejich pozornost, a děti skvěle spolupracovaly.

Cílem těchto úkolů a praktických cvičení nebylo pouze podpořit dovednosti ve čtení a psaní, ale také posílit sociální dovednosti, komunikaci a představivost dětí. Cíl se povedlo naplnit. Knížka byla prosociálně orientovaná, což znamená, že oslovila každé dítě. Děti projevovaly empatii vůči Josífkovi a snažily se mu pomoci, porozumět mu a vcítit se do jeho situace. Sdílely své zkušenosti a hledaly řešení. Výsledkem této kombinace vzdělávání a zábavy bylo nejen získání představy o školním prostředí, ale také příjemný a podnětný zážitek, který přispěl k celkovému rozvoji dětí.

Mezi mé oblíbené aktivity patřilo vytváření skřítkovských školek v přírodě a na dětech bylo vidět, jak si to užívají. Jako velký bonus jsem brala i skutečnost, že se pracovalo venku na zahradě s přírodními materiály. Ty si děti mohly osahat a manipulovat s nimi. Tato aktivita byla nejen příjemná díky venkovnímu prostředí, ale také jsem musela ocenit tvořivost a kreativitu našich dětí.

Dále bych ráda vyzdvihla aktivitu, při které jsme vytvářeli portréty rodiny. Děti nejen prokázaly zručnost, ale také větší děti pomáhaly menším, což považuji za příznivý aspekt. Navíc chválím jejich nasazení při výrobě a zdobení domečků.

S ohledem na to, že do skupiny přišla v průběhu programu polovina nových dětí, lze konstatovat, že kniha měla pozitivní dopad na podporu jejich pozitivní adaptace. Ukázala, že školka je příjemným a bezpečným prostředím. Není pouze místem pro vzdělávání, ale také pro hru, zábavu a navázání nových přátelství.

Práce se Zuzankou byla pro mě obrovským úspěchem a zároveň velkou zkušeností. Bylo skvělé mít možnost individuálně se věnovat dívce a sledovat její pokrok. Zuzanka nejen ochotně spolupracovala, ale také projevovala zájem o práci s knihou a dokázala se do ní

ponořit. Její citlivé a trefné reakce na děj knihy byly povzbuzující, a bylo vidět, že si práci s ní užívala. Díky své empatii se dokázala vcítit do situace hlavního hrdiny a popsat jeho pocity. Během všech aktivit dokázala udržet svoji pozornost a největším oceněním byla pozitivní reakce rodiny. Rodiče naslouchali, aktivně se zapojovali do plánování a podporovali Zuzanku ve všech aktivitách. Jejich zájem o dění ve školce a její podpora byly neocenitelné.

S Nelinkou jsem pracovala individuálně, a věřím, že jsem alespoň trochu pozitivně ovlivnila její adaptaci. Nelinka si knížku oblíbila, a po přečtení ji stále vyžadovala. Bylo zřejmé, že si práci s knihou užívala a ta se stala jejím oblíbeným zdrojem zábavy. Dokonce skřítka několikrát nakreslila, což bylo povzbuzující. Práce s knihou především zajistila, že Nelinka během odpočinku nevyrušovala ostatní děti. Díky ní se naučila nová slova a otevřela se ke komunikaci, což byla změna oproti její předchozí uzavřenosti a agresivitě. Práce s modelovací hmotou a stavba školky rozvíjely její jemnou motoriku a kreativitu. Knížka zase podpořila její trpělivost. Největším úspěchem této práce však bylo navázání pozitivního vztahu s Nelinkou a společné řeči, na které lze dále stavět. Bohužel však rodiče vykazovali minimální zájem o spolupráci a podporu adaptace dítěte, což je zásadní problém, který je třeba adresovat a řešit v budoucnosti.

12 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zaměřila na téma adaptace dítěte při jeho prvních krocích mimo rodinné prostředí, což představuje důležitý milník. Adaptace je proces, který přináší řadu výzev nejen pro dítě samotné, ale také pro rodinu a učitele. Úspěšná a pozitivní adaptace vyžaduje pečlivou spolupráci a podporu všech zúčastněných stran. V práci jsem podrobně analyzovala roli rodiny, která by měla poskytnout bezpečné a stabilní zázemí, což je základním kamenem pro úspěšnou adaptaci. Každé dítě je individuální a reaguje na nové situace různě, proto je nezbytné poskytnout každému dítěti individuální podporu a přístup odpovídající jeho potřebám. Strach a nejistota, které často provázejí proces adaptace, vyžadují citlivý a ohleduplný přístup všech zúčastněných.

Dalším významným aspektem, na který jsem se zaměřila, je proces socializace dětí v mateřské škole. Správné nastavení kroků vede k optimálnímu začlenění dítěte do školního kolektivu. Tento proces zahrnuje adaptaci na nové prostředí, sociální role a interakce s vrstevníky.

V teoretické části práce jsem se věnovala významu knihy a ilustrací v životě dítěte. Ilustrace v dětských knihách zaujímají nepostradatelné místo, protože usnadňují porozumění příběhu a podporují rozvoj představivosti, emocionální inteligence a estetického vnímání. Analyzovala jsem významné historické okamžiky v dětské ilustraci a její specifické cíle. Další kapitola se zabývá významem knihy v lidském životě, schopností knih ovlivnit myšlení, rozšiřovat vědomosti a podporovat kreativitu. Představila jsem také nejznámější české ilustrátory dětských knih a jejich vliv na českou dětskou literaturu.

Praktická část mé práce byla zaměřena na aplikaci teoretických poznatků do praxe. Mým hlavní cílem bylo ilustrovat autorský příběh, což mi přineslo radost a pocit naplnění. Experimentovala jsem s digitálními médii, spolupracovala s autorkou příběhu a pečlivě pracovala na ilustracích. Proces zahrnoval přípravu návrhů a tvorbu kompozic scén, což vedlo k vydání knihy ve sto výtiscích. Zkoumala jsem také vzdělávací oblasti podporované knihou, jako je prosociální chování, socializace a spolupráce.

Vytvořila jsem dva plány aktivit s dětmi, které ukázaly pozitivní dopad knihy na adaptaci dětí a jejich zapojení do kolektivu. Spolupráce s rodiči a jejich zpětná vazba byly cenné pro další rozvoj práce.

Tato zkušenost byla obohacující jak osobně, tak profesionálně. Vytvoření knihy a její pozitivní přijetí ukázaly, že knihy mohou být silným nástrojem pro vzdělávání a rozvoj dětí. Práce s knihou podpořila sociální dovednosti, komunikaci, kreativitu a sebedůvěru dětí. Ukázala význam rodinné podpory v tomto procesu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

About Petr Horáček. Online. Dostupné z: https://www.petrhoracek.co.uk/petr-horcek. [cit. 2024-06-19].

DOLÁKOVÁ, Sylvie. *Umíte to s pohádkou?: práce s příběhy v MŠ a ZŠ*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0933-1.

HERMAN, Marek. *Najděte si svého marťana: ...co jste vždycky chtěli vědět o psychologii, ale ve škole vám to neřekli...* 3. vydání. Ilustroval Martin ŠRUBAŘ. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-260-6070-3.

HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989.

HOLEŠOVSKÝ, František. *Ilustrace pro děti: tradice, vztahy, objevy*. Praha: Albatros, 1977.

CHALOUPKA, Otakar (ed.). *Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1985.

Interview with Children's Books Author and Illustrator Petr Horaček. Online. Dostupné z: https://eerdlings.com/2020/07/06/interview-with-childrens-books-author-and-illustrator-petr-horacek/. [cit. 2024-06-19].

KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.

KUBIČKA, Roman a ZELINGER, Jiří. *Výkladový slovník: malířství, grafika, restaurátorství*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-9046-7.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. *Pedagogika (Grada)*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5107-8.

Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

SLÁNSKÝ, Bohuslav. *Technika v malířské tvorbě: (malířský a restaurátorský materiál)*. 2., nezměn. vyd. *Polytechnická knižnice*. Praha: SNTL, 1976.

SMITH, Ray. *Encyklopedie výtvarných technik a materiálů*. 3., upr. vyd. Přeložil Petr CHMELAŘ. [Praha]: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-482-0.

STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984.

STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Současná ilustrace dětské knihy*. *Soudobé české umění*. Praha: Odeon, 1979.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované.

Poznámka autora: Obrazové přílohy a přiložené fotografie jsou vlastní tvorbou.

SEZNAM POUŽITÝCH PŘÍLOH

Veškeré přiložené fotografie – práce s dětmi jsou mnou focené a ilustrace jsou mou vlastní tvorbou.

Obrázek 1: první verze – tvorba hlavní postavy – Josífek

Obrázek 2: první verze – tvorba hlavní postavy – skřítek Bonifác

Obrázek 3: Ilustrovaný obraz – Skřítkovská školka – první verze

Obrázek 4: Ilustrovaný obraz – Skřítkovská školka – druhá verze

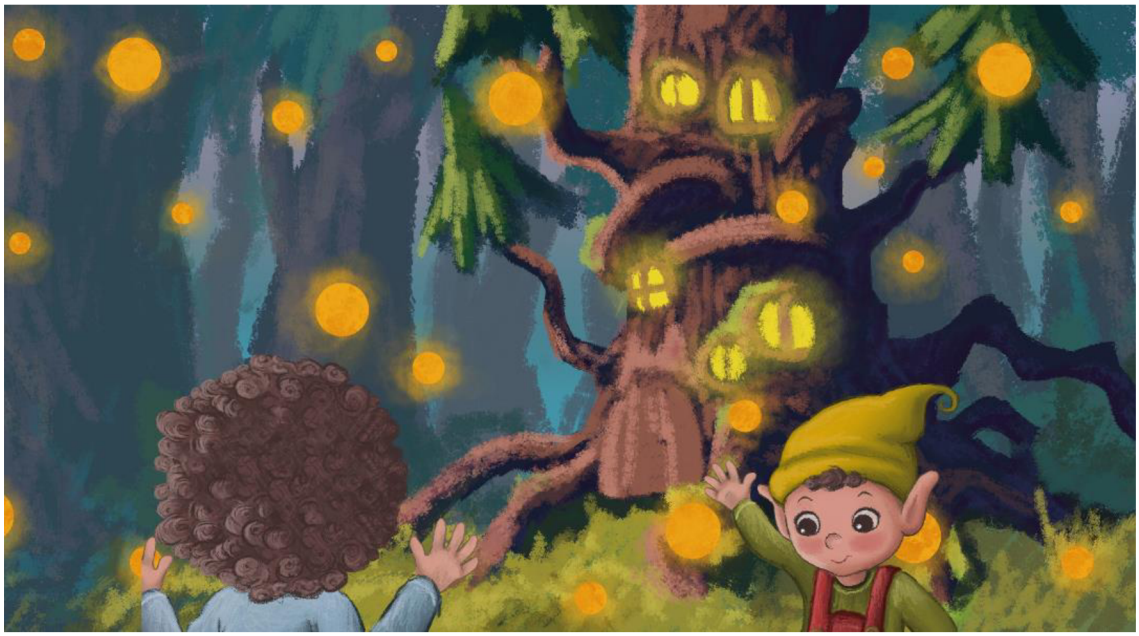

Obrázek 5: Ilustrovaný obraz – Skřítkovská školka – finální verze

Obrázek 6: praxe – aktivita s dětmi – tvoříme svůj domov

Obrázek 7: praxe – aktivita s dětmi – tvoříme svůj domov

Obrázek 8: praxe – aktivita s dětmi – kresba kamaráda